

Qajeelfama Bulchiinsa fi Misooma Humna Namaa Komishinii Waldaalee Hojii Gamtaa Itoophiyaa Lakk.907/2014

Wax. 13/2014 A.L.I

Addis Ababa

Qajeelfama Waa'ee misoomaa fi bulchiinsa humna namaa waldaalee hojii gamtaaf ba'e

Waldaaleen hojii gamtaa caasaa gurmaa'insaa fi sirna bulchiinsa humna namaa, maallaqaa fi qabeenya kaayyoo isaanii galmaan ga'uuf isaan dandeessisu qabaachuu waan qabaniif, hojii waldaalee hojii gamtaa sirnaan karoorsuuf, gurmeessuuf, qajeelchuuf, to'achuu fi murteewwanbarbaachisoo yeroonkennuunbu'aqabeessaakkata'an gochuun waanbarbaachiseef; akka dandeetti fi bal'ina hojii waldaalee hojii gamtaatichaatiin itti fayyadamuu kan isaan dandeessisu caasaa gurmaa'e hojii isaanii humna namaa barateen gaggeessuu akka danda'aniif .Sirna bulchiinsa qabeenya humna namaa hordofuu akka qabaatan gochuun waan barbaachiseef; Komishiniin Waldaa Hojii Gamtaa Itiyoophiyaa qajeelfama kana bu'ura labsii lakk.985/2009 keewwata 39 (5) fi 76 (3) tiin qajeelfama kana baaseera.

Kutaa tokko

Tumaalee waliigalaa

1. Mata duree gabaabaa

Qajeelfamni kun "Qajeelfama Bulchiinsa fi Misooma Humna Namaa Waldaa Hojii Gamtaa Lakk.907/2014" jedhamee waamamuu ni danda'a.

2. Hiikaa

Labsii waldaalee hojii gamtaa lakk.985/2009 fi labsii dhaabbilee misooma mootumma fi dhuunfaa geggeessuu fi bulchuuf bahe lakk.1156/2011irratti hiikni kennaman akkuma eegamanitti ta'ee, akkaataan galma jechootaa hiikoo biraa kan kennisiisu yoo ta'e malee qajeelfama kana keessatti;

1) "Labsii Waldaa Hojii Gamtaa" jechuun Labsii Waldaa Hojii Gamtaa Lakk.

985/2009 sadarkaa biyyoolessaatti Waldaalee Hojii Gamtaa gurmeessuu fi to'achuuf bahe dha.

- 2) "**Labsii Dhimma Hojjetaa fi Hojjechiisaa** " jechuun Labsii Lakk.1156/2011 dhaabbilee misooma mootummaa fi dhuunfaa geggeessuu fi bulchuuf bahe jechuu dha.
- 3) "**Labsii Soorama Hojjetoota Dhuunfaa**" jechuun akkaataa Labsii Soorama Hojjetoota Dhaabbata Dhuunfaa Lakk.715/2003tiin hojjetoota dhaabbilee dhuunfaa kan ilaallatu jechuudha.
- 4) "**Karoora Soorama Hojjetoota Dhaabbilee Dhuunfaa**" jechuunsirna hojjetoota dhaabbilee dhuunfaa labsii kanaan hammatamaniif kaffaltii sooramaa fi tajaajilaa kennuudhaaf hundeeffame jechuudha.
- 5) "**Hojjetaa dhaabbataa**" jechuun labsii Lakk. 1156/2011 keewwata 9 yeroo hin daangeffaneef hojjetaa qacarameef hiikaa kenname ilaallata.
- 6) "**Hojjetaa yeroo**" jechuun labsii dhimma hojjetaa fi hojjechiisaa lakk.1156/2011 keewwata 10 niin yeroo murtaa'eef yokiin hojiimurtaa'eef waliigaltee hojii godhamuuf hiikoo kenname ilaallata.
- 7) "**Qacarrii YerooYaalii**" jechuun akkaataa waliigaltee hojiitiin hojjetaan tokko gita hojii itti ramadamuuf karoorfame irratti gahumsa qabaachuu isaa madaaluuf qacarriyerooyaalii geggeeffamu jechuudha.
- 8) "**Guddina sadarkaa**" jechuun waldaan hojii gamtichaa hojjetaa sadarkaa hojii qabate irraa gara sadarkaa hojii ol'aanaatti guddisuu jechuudha.
- 9) "**Gita hojii**" jechuun hojiiwwanii fi itti gaafatamummaa hojjetaa waldaa hojii gamtaa tokkoof yeroo hojii isaa guutuu akka raawwatuuf karaa itti gaafatamtoota waldaa hojii gamtaan kennaman jechuudha..
- 10) "**Beekumsa**" jechuun beekumsa karaa barnootaa hojjetaan gonfate, ramaddii hojii tokko qabachuu fi hojicha haala milkaa'ina qabuun raawwachuuf isa dandeessisu jechuu dha.
- 11) "**Ogummaa**" jechuun dandeettii hojii karaa qulqullinaa fi si'oomina qabuun raawwachuuf nama gargaaru yeroo ta'u muuxannoo hojii fi leenjii fudhachuutiin kan argamu hojii tokko raawwachuuf sammuu fi kutaalee qaamaa biroo qindeessuu fi walsimsiisuu dha.
- 12) "**Mindaa**" jechuun bu'uurawaliigaltee hojiitiin hojjetaan hojii hojjetuuf kaffaltii dhaabbataa kaffalmuu dha.
- 13) "**Onnachiiftuu**" jechuun sababa carraaqii hojjetaatiin oomishtummaan ykn kenniinsa tajaajilaa dabaluu isaatiin bu'aa dabalataa waldaan hojii gamtichaa kaayyoo fi karoora isaarratti hundaa'ee argachuun isaa yeroo mirkanaa'u kaffaltii hojjetaaf kennamudha.

14. "**Naamusa**" jechuun amala sirrii fi fudhatama qabu hojjetaan hojii irratti, amala hojii, qajeelfamaa fi seera kabajuu, yeroo hojiin alatti amala fudhatama qabu qaabaatanii argamuu yeroo ta'u gochi faallaa kanaa naamusa cabsuu jedhamee tarkaanfii naamusaa kan fudhachiisu ta'a.

15. "**Komii**" jechuun iyyannoo barreeffamaa hojjetaan hogganaa dhiyoofi hogganaa hojii ilaallatuwaliin mariitaasisaniinhiikamuu hindandeenyee fi adeemsa qulqulleessuu idileetiin deebii argachuu kan qabu jechuudha.

16. "**Wabii**" jechuun badii ykn hir'inamaallaqaa ykn qabeenya hojjetaan waldaa hojii gamtaarra geessiseef ykn itti gaafatamummaa isaa sirnaan bahuu dahabuutiin badii fi hir'ina uumameef itti gaafatamaa ta'uudhaan maallaqa hir'ise ykn qabeeyna balleesse bakka buusuuf waliigaluun nama walamantaaf dhiyeeffatu ykn qabsiifatu dha.

17. "**Hojiirra osoo jiranii balaa namarra gahu**" jechuun hojjataan waldichaa hojii idilee isaa osoo raawwataa jiruu ykn sababa hojii isaatiin akka tasaa miidhaa qaama isarra qaqqabuu jechuudha.

18. "**Sa'aatii hojii idilee**" jechuunhojjetaan akkaataa seeraan, waliigaltee gamtaan ykn dambii ittiin bulmaata hojiitiin yeroo hojii itti raawwatu ykn hojii irratti argamu jechuudha.

19. "**Bakka bu'aa**" jechuun nama bakkabuusuuf aangooqabunkaraa seeraqabeessa ta'eenitti gaafatamummaaa isaa nama biraaf kennuu jechuudha

20. "**Fira**" jechuun abbaa, haadha, obboleettii, obboleessa, ijoollee, abbaa manaa fi haadha manaa jechuudha.

21. "Qaama miidhamaa" jechuun loogii dinagdee, hawaasummaa ykn aadaa, sababa hanqina qaamaa, sammu ykn miiraa irraa kan ka'e nama carraa hojii walqixa hin arganne jechuudha.

22) Wanti saala dhiiraatiin ibsame kamiyyuu dubartiifis ni tajaajila.

3. Kaayyoo qajeelfamicha

Waldaaleen hojii gamtaa hojii isaanii humna namaa gahumsa qabuun gaggeessu fi bulchuuf sirna cimaa diriirsuudhaan hariiroo waldaalee hojii gamtaa fi hojjettoota gidduu jiru cimsuudhaan bu'aa qabeessa taasisuudha.

4. Daangaa raawwatinsa qajeelfamichaa

Qajeelfamni kun waldaalee hojii gamtaa biyyattii keessatti bu'ura Labsii Waldaa Hojii Gamtaa Lakk.985/2009tiin gurmaa'an irratti hojiirra kan oolu ta'a.

5. Qajeeltoowwan, Sonaalee fi Sonaalee Naamusa Waldaalee Hojii Gamtaa

1) Qajeeltoowwan waldaalee hojii gamtaa

a) Miseensummaan waldaalee hojii gamtaa namoota tajaajila waldaalee fayyadamuu barbaadaniif fi dirqama miseensummaa fudhachuuf fedhii qaban hundaaf saalan, sadarkaa hawaasummaan, sanyiin, ilaalcha siyaasaan, qaama miidhamummaan ykn amantii osoo adda hin baasiin hundaaf banaadha.

b) Waldaaleen hojii gamtaa dhaabbilee dimookiraatawaa, miseensota imaammata baasuu fi murtee dabarsuu irratti dammaqinaan hirmaataniin kan hogganamu, tokkoon tokkoon miseensa isaasagaleewalqixakanqabaniifi miseensitokko sagalee tokkoqofakan qabuta'a.

c) Bu'aa argame irraa of eeggannoo fi tajaajila biroo kan oolu ergairraa hir'ifamee booda bu'aan hafe akkaataa baay'inaqooda miseensonni waldaa hojii gamtaa irraa bitatanii fi hirmaannaa isaaniitiin ni qoodamaaf.

d) Waldaaleen hojii gamtaa mootummaa dabalatee qaamolee biroo waliin waliigaltee uumuu ykn madda maallaqa waldaa hojii gamtaa ala jiru irraa liqeeffachuun kaappitaala isaanii guddisuu kan danda'an haala to'annoo dimokiraatawaa miseensotaa mirkaneessuun, karaamirga ofiin of bulchuu waldaa hojii gamtaa eeguun ta'uu qaba.

e) Miseensotni waldaalee hojii gamtaa, filatamtootni, hojii gaggeessitootnii fi hojjettoonni waldaalee hojii gamtaa guddina waldaa hojii gamtaa isaaniif gumaacha sirrii ta'e akka gumaachaniif barnootaa fi leenjii ni argatu; Maalummaa fi fayidaa waldaa hojii gamtaa ummata keessattuu dargaggoota ni barsiisu.

f) Caasaawwan waldaa hojii gamtaa naannolee, biyyaalessaa, ardii fi idil-addunyaa waliin tumsuun sochii waldaalee hojii gamtaa cimsuu fi miseensota isaanii haala gaariin tajaajiluu

g) Imaammata miseensonni waldaa hojii gamtaa raggaasisaniin hojiiwwan misooma itti fufiinsa qabu hawaasa naannoo isaaniif fiduuf ni hojjetu.

2) Sonaalee waldaalee hojii gamtaa

a) Ofiin of gargaaruu;

b) Itti gaafatamummaa dhuunfaa raawwachuu;

c) Aadaa dimokiraasii guddisuu;

d) walqixxummaa, .

e) Haqummaa;

f) Obbolummaadha.

3) **Sonaalee naamusaa waldaalee hojii gamtaa**

a) Amanamummaa, .

b) iftoomina;

c) Itti gaafatamummaa;

d) Hirmaachisummaa .

e) Ittigaafatamummaahawaasummaa

f) kanneenbiroof yaaduu

6. **Sonaalee naamusaa hojjettoota waldaa hojii gamtaa**

1) Hojjettoonni waldaa hojii gamtaa qajeeltoowwan naamusaa armaan gadii ni qabaatu:- .

a) Iftoomina;

b) amanamummaa fi yaada qajeelaa;

c) Haqummaa;

d) Itti gaafatamummaa;

e) iccitii eeguu;

f) Waliin hojjechuu fi tumsuu;

g) itti gaafatamummaa hawaasummaa bahuu, .

h) Miira tajaajiltummaa qabaachuu;

i) Namoota biroo yaaduu, .

Kutaa lama

Caasaa gurmaa'insaa humna namaa dhaabbilee waldaalee hojii gamtaa

7. **Haala qophii caasaa gurmaa'insaa humna namaa waldaalee hojii gamtaa**

1) Waldaan waldaa hojii gamtaa kamuu sirnacaasaa gurmaa'insa humna namaa dhaabbata waldaa hojii gamtaa hordofuun kan qophaa'e ni qabaata.

2) Caasaangurmaa'insaa humna namaadhaabbileewaldaaleehojii gamtaa akkaata keewwata kanakeewwataxiqqaa(1)n qophaa'een waldaan hojiigamtichaa hojii isaa yeroo babal'isu yookiin dhiphisu qorannoo irrattihundaa'uunfooyya'uunidanda'a.

3) Caasaan humna namaa waldaalee hojii gamtaa yeroo fooyya'u dhimmoota armaan gadii yaada keessa galchuu qaba;

- a) Guddina kaappitaalaa yookiin humna waldaalee hojii gamtaa bu'ureeffachuu,
 - b) Gosa, bal'inaa tajaajila waldaan hojii gamtaa kennuf yeroo fudhtu bu'ureeffachuu;
 - c) Baay'ina dameewwani fi bu'uraalee misoomaa waldaa hojii gamtaa yaada keessa galchuun,
 - d) teeknooloojii fi sirna haaraa fayyadamuun tajaajila saffisaa fi gahumsa qabu kennuuf maloota adda addaa sakata'uu;
 - e) Karaa yeroo fi baasii qusatuun tajaajila kennuu bu'ureeffachuu,
 - f) bu'aa waldaan hojii gamtaa eegu yaada keessa galchuu.
- 4) Waldaan hojii gamtaa Caasaa gurmaa'insaa humna namaa yeroo qopheessu ykn fooyyessuf ogeessa waldaa hojii gantichaan ykn dhaabbataoogummaa kana irratti dandeettii ol'aanaaqabuunqorqtamee, koree hojii raawwachiiftuu ykn boordiitiin madaalamee, sirrummaan isaa qaama dhimmi ilaallatuun mirkanaa'uu qaba.
- 5) Caasaan gurmaa'insaa humna namaa dhaabbilee waldaa hojii gamtaa keewwata kana keewwata xiqqaa 4 tiin qoratamee mirkanaa'e hojiiirra kan oolu qabxiilee armaan gaditti ibsaman guutuu qaba.

a) Bu'aan qorannoo caasaa gurmaa'insaa humna namaadhaabbilee waldaa hojii gamtaa Yaa'ii Waliigalaatiin erga mirkanaa'ee booda;

b) Caasaan gurmaa'insa humna namaa waamama gitahojii tokkoon tokkoon hojjetaa, sadarkaa gita hojii, hojiiwwan raawwatuu fi mindaa ka'umsaa of keessatti hammachuu qaba.

8. ITTI WAAMAMAA FI HUMNANAMA ABARBACHISUU

- 1) Waldaan hojii gamtaa kamiyyuu hojii hojjetaniif hojjetoota ogummaa qabanqacaruunhojjechiisuu qaba.
- 2) Itti waamamniHojii geggeessaa waldaa hojiigamta koree hojii raawwachiiftuuf yookiinwalittiqabaaboordiiwaldichaaf ta'a.
- 3) Itti waamamnihojjetoota waldaalee hojii gamtaa biroo hojii gaggeessaa waldichaa ykn bakka bu'aa hojii gaggeessaaf ta'a.
- 4) Waldaaleen hojii gamtaa itti aanaa hojii gaggeessaa qaban caasaa gurmaa'insa humna namaa irratti hundaa'uun itti waamamni hoggantoota kutaa hojii, hoggantoota waajjira damee, fi hoggantoota warshaa hojii gaggeessaa ol'aanaaf ykn itti aanaa hojii gaggeessaaf ta'uu danda'a.

5) Akka keewwata kana keewwata xiqqaa 3tti ittiwaamamni hojjettoota waldaalee hojii gamtaa hojii gaggeessaa ykn bakka bu'aa ykn itti aanaa hojii gaggeessaa hin qabne koree hojii raawwachiiftuuf ykn dura taa'aa boordiitiif ta'a.

6) Waldaan hojii gamtaa kamiyyuu fedhii humna namaa fi tarreeffama caasaa guuttachuuf qoranna gaggeessuun hojiirra oolchuu qaba.

KUTAASADII

HOJII FI ITTI GAAFATAMUMMAA,MIRGAAFI DIRQAMOOTA HOJII

GEGGEESSAA FI HOJJETTOOTA QACARAA WALDAA HOJII GAMTAA

10. Itti waamamni hojii gaggeessaa waldaa hojii gamtaa koree hojii raawwachiiftuu ykn boordiif yoo ta'u hojii fi itti gaafatamummaa armaan gadii ni qabaata.

1) Hojii fi itti gaafatamummaa kenname irratti hundaa'uun hojii gahumsaan hoogganuudhaan galmi karoorfame hojiirraakka oolu ni taasisa.

2) Hojii waldaa hojii gamtaa ni qindeessa, ni gurmeessa, ni to'ata, dogoggorri uumamu kamiyyuu yeroodhaan akka sirreeffamu ni taasisa.

3) Yaadamaammataani xiinxala,hojii ittikennameakkataaseeraan,dambiifi qajeelfamaan hojiirra ni oolcha.

4) Karoora hojii ykn karoora daldalaa, baajataa fi qajeelfama hojii qopheessee koree hojiiraawwachiiftuuf ykn boordiif dhiyeessee, yeroo mirkanaa'u hojiirra ni oolcha.

5)Waldaan hojii gamtaa bu'ura qajeelfamaa fi gurmaa'insaa waldaa hojii gamtichaatiin hojjettoota ni qacara, ni bulcha, raawwii hojii isaanii ni madaala,hojii irraa ni gaggeessa,.

6) Miseensota koree hojii raawwachiistuu waliin ta'uun herrega baankii banuun akkaataa ittigaafatamummaa fi bakka bu'insa kennameefiinn kaffaltii ni raawwata.

7) Sanadoottniherrega waldaa hojii gamtaa seeraan akka qabamanii fi yoo xiqqaate waggaatti al tokko odiiitii akka ta'u ni taasisa.

8) Waldaan hojii gamtaa hojii isaa haala cimaa fi qindaa'een akka raawwatuuf koree hojii raawwachiiftuuni mariisisa, tooftaaleen hojii fooyya'aa ta'an akka hojiirra oolan ni taasisa.

9) Maallaqni,qabeenyii fi horataleen waldaahojii gamtaakaraa sirnaafi sirrii ta'een oomishtummaa guddisuufhojiirra oolu isaa ni to'ata.

10) Gabaasa hojii yeroo isaaeggate koree hojii raawwachiiftuuf ykn boordiif ni dhiyeessa.

11) Gabaasni hojii yeroon dhiyaatu akka barbaachisummaa isaatti koree hojii raawwachiiftuun ykn boordiitiin ilaalamee erga mirkanaa'ee booda qaama dhimmi ilaallatuuf nidhiyeessa.

12) Dabalataanis hojiiwwan koreehojii raawwachiiftuu ykn boordiitiin kennamu ni raawwata.

11. Mirgaa fi dirqama hojii gaggeessaa fi hojjettoota qacaraawaldaalee hojii gamtaa

1)Hojii geggeessitootni fi hojjettootni qacaramtoota waldaalee hojii gamtaa hojii Seeraan alaa kamiyyuu akka hin raawwanne kan dhorkame ta'ee; kanneen armaan gadii ni dabalata.

a) Itti yaadanii yookiin dagannaadhaan bakka hojiitti gocha lubbuu fi qabeenya balaadhaaf saaxilu raawwachuu;

b) Hayyama waldaa hojii gamtaa malee bakka hojii irraa qabeenya fudhachuu;

c) Waliin dha'uu;

d) Bakka hojiitti dhugaatii dhuguu fi machaa'aniargamuu;

e) Bakka hojiitti lola yookiin gocha walitti bu'insa uumu raawwachuu;

f) Bakka hojiitti dhiibbaa saalaa raawwachuu;

g) Heeyyama waldaa hojii gamtichaan ala iccitii hojii qaama biroof dabarsee kennuu,

h) Yeroo qacaramu koree hojii raawwachiiftuu yookiin boordii keessa firoomni dhiigaa yookiin fuudhaaf heerumaa jiraachuu isaa beeksisuu dhabuu;

i) Dambii hojii nageenyaa eegsisuu fi balaa ittisuuf bahan kabajuu dhiisuu fi of eeggannoo ittisa balaa barbaachisaa ta'e fudhachuufeeyyamamaa ta'uu dhabuu;

2) Seerota birootiin Mirgootni Kennaman akkuma eegametti ta'ee, mirgoonni waldaalee hojii gamtaa kanneen armaan gadii ni dabalata:

a) Bu'uura waliigaltee hojii fi seeraatiin sochii hojii fi raawwii hojii hojjataa ni qajeelcha, ni bulcha, ni to'ata;

b) Qajeelfama kanaa fi seerota hojiirra jiran bu'ureeffachuudhaan ,koree qaxarrii waldaa hojii gamtaa hundeessuun, hojjetaa qacaruu, bulchuu, guddina sadarkaa fi mindaa kennuu, jijjiiruu, adabuu, hojii irraa ittisuu, hojii irraa gaggeessuu fi tarkaanfii naamusaa seeraa qabeessa fudhachuu,

c) Gitoota hojii haquu ykn fooyyessuu, hojjettoota bakka gita hojii qoratame irratti ramaduu,hanga mindaa ykn kaffaltii biroo murteessuuf mirga ni qaba.

3) Dirqama seerota birootiin kaa'aman akkuma eegamatti ta'ee, dirqamni waldaalee hojii gamtaa kanneen armaan gadii ni dabalata:

a) Labsii Hojjetaa fi Hojjechiisaa, dambii ittiin bulmaataa, dambii keessaa fi qajeelfamoota yeroo yeroon baasan, hojiirra oolchuu;

b) Bu'uura labsii sooramaa hojjetaa dhaabbata dhuunfaatiin buusii sooramaa fi gibira hojii akkaataa labsii gibira hojiiitiin qaama dhimmi ilaallatuuf yeroon galchuu.

c) Ibsa tarreeffama gita hojii fi itti gaafatamummaa hojii hojjetaa qopheessuunbeeksisuu.

d) Bu'uura waliigaltee hojiiitiin mindaa, durgoo, kaffaltii sa'atii dabalataa fi faayidaa biroo hojjetaadhaaf yeroon ni kaffala;

e) Meeshaalee dheedhii fi meeshaalee hojiif barbaachisan dhiyeessuu, nageenya iddoo hojii mirkaneessuu fi fayyaadhaaf mijataa taasisuu, hojjetaan yeroo fi qulqullina barbaachisaa ta'een hojii sana akka raawwatu gochuu;

f) Hojjetootaaf waraqaa eenyummaa bilisaan kennuu fi haaromsuu, yeroo hojjetaan hojii gad lakkisu deebisuu,

g) Fayyaan hojjetaa akka qoratamu seeraan yookiin qaamaaan gooqabuun yeroo dirqamni itti kennamu baasii qorannoof barbaachisu ni mijeessa.

h) Yeroo waliigalteen hojii addaan citu ykn hojjetaan gaafatu kamiyyuu ragaa muuxannoo hojii kennuu;

i) Faayila dhuunfaa hojjetootaa sadarkaa barnootaa fi muuxannoo hojii hojjetootaa, guyyaa qaxarrii, yeroo guddina sadarkaa argate, hanga mindaa, hayyama adda addaa itti fayyadaman, bakka bu'insa hojii, ragaa seeraa qabeessa sababoota adda addaatiin dhiyaate, qajeelfama hojii fi xalayaa dinqisiifannaa ilaalchisee barreeffame of keessaa qabu, himannaa fi murtii naamusaa kan hammate;

J) Raawwii hojii hojjetootaa ji'a jaha jahaanitti gaafatamaa dhiyootiin madaaluu, hogganaa ol'aanaatiinosoohin mirkanaa'in durahojjetaan yaada isaa akka kennu gochuu fi mirkaneessisuu,

K) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa sababa adda addaatiin hojii yoo gadhiisee yookiin yoo jijjiirame qabeenya harka isaa jiru kamiyyuu nama harkaa fuudhu ramaduun sanadaafi qaboo yaa'iitiin dabarsee akka kennu gochisiisuuf dirqama ni qabaata;

L) Gochakallattiinis ta'eal-kallattiin mirgaafifayidaaseera qabeessan hojjetaaf kenname sarbuyookiin hir'isu kamiyyuu raawwachuu dhiisuu;

M) Hojjetaanwaldaa hojiigamtaa hojjetaa mana hojii biraakeessatti argamuuf wabiiyoota'efi hojjetaanmana hojiihojjetu sana yoogadilakkise waa'ee hojii gadilakkisuusaamanahojii wabii ittita'ebeeksisuu;

N) Waldaan hojii gamtaa yeroo hojjetaa haaraa qacaru hojjetaa leenjisuu fi hojjetoota biroo waliin wal barsiisuuf dirqama qaba.

4) Mirgoota hoji geggeessa waldaalee hojii gamtaa

- a) Mirgoota, fayidaa fi kaffaltii qajeelfama kana keessatti caqafaman argachuu,
- b) Faayila dhuunfaa isaa bakka Koreen hojii raawwachiiftuu yookiin walitti qabaan boordii jirutti ilaaluu;
- c) Yaa'ii waliigalaa fi walga'ii koree hojii raawwachiiftuu yookiin walga'ii boordii irratti hirmaachuun gorsa ogummaa kennuuf
- d) Waldaa hojii gamtichaa irratti komii dhiyeessuu, deebii barreeffamaa yookiin afaaniin argachuu;

5. Dirqamoota hoji geggeessaa waldaalee hojii gamtaa

- a) Seera, dambii ittiin bulmaata waldaa hojii gamtaa, dambii keessaa fi qajeelfamootaa hojii adda addaa fi maanuwaalotaaf bitamaa ta'uuqaba.
- b) Dandeettii guutuu fi humna qabu fayyadamuun fayyadamummaa miseensota waldaalee hojii gamtaa guddisuu;
- c)Hojii amanamummaadhaan raawwachuu fi bakkahojiitti qaamaa fi sammuu dammaqaa ta'ee argamuu;
- d) Dhugaatii yookiin qoricha sammuu namaa hadoochu fayyadamuun bakka hojii irraa hafuu, sa'atii seensaafi bahiinsa hojiiwaldaa hojii gamtaa kabajuu, akkasumas sa'a hojii iddilee keessatti hojii waldaa hojii gamtaa irraa kan hafe hojii dhuunfaa hojjechuu dhiisuu;
- e) Meeshaalee waldaa Hojii Gamtaa ykn meeshaalee itti gaafatamummaa isaatiin harka isaa gale seeraan itti fayyadamuu fi eeguu,
- f) Qabeenya, meeshaa yookiin meeshaalee xixiqqaa kamiyyuu heyyama hogganaa dhimmi ilaallatu malee fudhachuu yookiin nama biraatiif dabarsee kennuu yookiin hojii waldaa hojii gamtaatiin fayyadamuu dhiisuu fi namoota biroo kana akka hin raawwanneto'achuu;
- g) Qisaasama, saamicha, malaammaltummaa, aangoo seeraan ala fayyadamuu irraa fagaachuu;
- h) Maallaqa hojiif mallatteessee fudhatu akkaataa qajeelfama bulchiinsa faayinaansii waldaa hojii gamtichaatiin yeroodhaan ofirraa buusuufdirqama qaba.

6.Mirga hojjetoota qacaramtootaa

- a) Hojjetaan kamiyyuu loogii tokko malee mirgaa fi fayidaalee qajeelfama kana keessatti eeraman argachuu;

b) Hojjetaan faayiladhuunfaaisaailaaluuf yeroo gaafatu, bakka hogganaan dhimmi ilaallatu jirutti faayila dhuunfaa isaailaalu ,

c) Dhimmoota akka guddina sadarkaa, jijjiirraa,leenjii fi baruumsa, tarkaanfii naamusaa fi kana fakkataan irratti hirmaannaa fi raawwii hojii adeemsa kana ilaalchisee komiin yoo jiraate,tarkaanfiiwwan fudhataman dhiyaatee hubachuu;

d) karoora fi qophii baajeta waldaa hojii gamtichaa, madaallii raawwii karoora, walga'ii hojjettoota irratti hirmaachuun yaada oogummaa kennuu ;

e) Waldaa hojii gamtichaa irratti komii dhiyeessuu, deebiibarreeffamaan yookiin afaanii argachuu;

7.Dirqama hojjettoota qacaramtoota

a) Seera, dambii ittiin bulmaata waldaa hojii gamtaa, dambii keessaa fi qajeelfamoota hojii adda addaaf bitamaa ta'uu ;

b) Humnaa fi beekumsa qabu hundatti fayyadamuun fayyadamummaa miseensota waldaa hojii gamtichaa guddisuuf tattaaffii barbaachisu taasisuu;

c) Hojii amanamummaadhaan raawwachuu fi hojii irratti qaamaa fi sammuu gahumsa qabuun argamuu;

d) Dhuguaatii yookiin baala sammuu namaa hadoochu fayyadamuun bakka hojiittiargamuu dhiisuu;sa'atii hojii waldaa hojii gamtichaa itti seenanii fi bahan kabajuu, bakka to'annoo sa'a hojiif qophaa'e irratti mallatteessuu'akkasumas sa'atii hojii idilee isaatti hojii waldaa hojii gamtichaan alatti hojii dhuunfaa biro hojjechuu dhiisuu;

e) Hojjetaan waan isaa yookiin miiltoowwan isaa baladhaaf saaxilu yookiin fayidaa waldaa hojii gamtichaa irratti dhiibbaa kan uumu yommuu mudatu, hatattamaan hojjechiisaa beeksisuu fi bakka hojiitti lubbuu fi qabeenya irratti balaan yeroo uumamu haala barbaachisaa ta'een tumsuu;

f) Hojjetaan tokko sa'atii hojii iddileetti naannoo hojii irraaka'eeosoo hin deemiin hogganaa dhiyoo irraa heyyama gaafachuu;

g) Hojjetaan bakka hojii isaatti hin argamne hojii isaa itti guuttachuuf itti gaafatamaa kutaa yookiin itti gaafatamaa olaanaa isaatiin ajaja barreeffamaanis ta'e afaaniin kennamu fudhatee raawwachuu;

h) Qabeenya waldaa hojii gamtichaa itti gaafatamummaan isaatiin fuudhe of eeggannoon itti fayyadamuu fi eeguu

- i) Hojjetaan dagannoon yookiin maal dhibeetiin qabeenya irra miidhaa ga'uuf idaadhaan itti gaafatamaa ta'uu ;
- j)Qabeenya, meeshaa yookiin meeshaalee xixiqqaa kamiyyuu heyyama hogganaa dhimmi ilaallatu malee fudhachuu yookiin nama biraatiif dabarsee kennuu yookiin hojii waldaa hojii gamtaa waliin wal hin qabanneef oolchuu dhiisuu fi namootni biroon akka kana hin raawwanne to'achuu;
- k) Qisaasama,saamicha, malaammaltummaa, aangoo seeraan ala fayyadamuu dhiisuu;
- l) Yeroo kamuuwaldaa hojii gamtaa yeroo seen namufi yeroo bahamu akka sakatta'amu yoo gaafatamu sakattaa'amu;
- m) Hojjetaan dabareen hojjetu hanga hogganaan dhiyoo isaa heyyamutti meeshaalee hojii fi meeshaalee biroo fuudhe hojjetaa bakka bu'aatti osoo hin kennin deemuu dhiisuu;
- n) Hojjetaan gita hojii itti ramadame irraa gara gita hojii biraatti yommuu jijjiiramuu yookiin gadi lakkisu qabeenyaa fi horataalee akkasumas maallaqa, sanadoota, meeshaalee hojii,meeshaalee waajjiraa fi waraqaa eenyummaa yeroo gabaabaa keessatti waldichaaf deebisee kennuu; akka qajeelfama bulchiinsa faayinaansii waldichaatti hojjetaan kun yeroo sanatti maallaqa hojiif mallatteesse fudhate yeroon ofirraa buusuu;
- p) Hojjetaa biroonqabeenya waldichaa irratti yookiin hojjetaa biraa irratti badii yookiin miidhaa osoo geessisuu yokiin hatuu, yeroo wal lolan callisee bira darbuu dhiisuu fi hogganaa waldichaa beeksisuuf itti gaafatamummaa qaba;
- q) Hojjetaan tokko yeroo qacaramu koree hojii raawwachiiftuu yookiin boordii waldaa hojii gamtaafi hojjettoota qacaraman keessaa firri dhiigaa jiraachuu isaa beeksisuuf dirqama qaba.

KUTAA AFUR

KAROORA HUMNA NAMAA,DANDEETTII BARBAACHISOO, RAAWWII QACARRII fi SIRNA KAFFALTII MIINDAA

12.KAROORA HUMNA NAMAA

- 1)Waldaan hojii gamtaa caasaa gurma'insaa fi karoora tarsiimoo qopheefate irratti hundaa'uun karoora humna namaa yeroo gabaabaa,giddu galeessaa fi dheeraa qoratee hojiiirra oolchuu qaba.
- 2) Haala caasaa fi gurmaa'insaa irratti hundaa'uun waldaan hojii gamtaa human namaa barbaachisu karoora waggaa keessatti hammachiisuun yaa'ii waliigalaa irratti raggaasisuu qaba.

13. HAALA RAAWWII QACARRII HOJJETTOOTAA

- 1)Waa'ee gitoota hojii banaa hojjettootaan qabsiisuu

a) Akkaataa karoora humna namaa yaa'ii walii gala waldaa hojii gamtichaatiin raggaasifameen yeroo barbaachisaa ta'ee fi yeroo koree hojii raawwachiiftuu /boordiin itti amanuu gitoota hojii banaa ta'an jijjiirraa keessoo yookiin guddina sadarkaa yookiin qacarriidhaan guutuu ni danda'a.

b) keewwata kana keewwata xiqqaal(a) jalatti kan tumame akkuma eegametti ta'ee waldaan hojii gamtichaa hojjetaa dandeettii qabu argachuu isaa erga amanee duraa duuba isaa osoo hin eegin qacarrii raawwachuu qaba.

c) Waldaan hojii gamtichaa hojjetoota haaraa gita hojii banaa jiru irratti kan qacaru hojjetaa jiru keessaa jijjiirraa keesssaatiin ykn sadarkaa guddinaatiin kan bakka bu'u akka hin jirre erga mirkaneessee booda ta'a.

d) Gitoota hojii duwwaa ta'an karaa qacarrii guutuuf koreen hojii raawwachiiftuu/boordii barbaachisummaa dhimmichaa qoratee mirkaneessee koree qacarriitti ni dabarsa.

2) Gurmaa'insa koree qacarrii fi ga'ee hojii

Gurmaa'insi koree qacarrii akkaataa armaan gadii ta'a;

a) waldaalee hojii gamtaa bu'uura irratti miseensota koreen qacarrii nama sadii fi yuuniyeenii waldaalee hojii gamtaa yookiin Federeshinii waldaalee hojii gamtaa irratti miseensotni koreen qacarrii nama shan qabu ni hundaa'a; itti waamamni koree kanaas hojii gaggeessaa waldichaaf ykn nama innibakka buuseef ta'a. koree keessaa tokko hojjetoota dubartii keessaa ta'uu qaba; namni tokko hojii gaggeessaatiin bakka bu'ee dura ta'aa koree ta'a. Barri hojii koree kanaas waggaa sadii qofa ni ta'a.

b) Waldaan hojii gamtichaa hojii gaggeessaa yookiin bakka bu'aa fi hojjetaa koree qacarrii ta'ee hojjechuu danda'u kan hin qabne yoo ta'e, adeemsi qacarrii akkaataa koreen hojii raawwachiiftuu Wadichaa yookiin boordiin waldaa hojii gamtichaa murteessuun ni raawwatama.

c) Qacarriin Hojii geggeessa waldaa hojii gamtaa koree hojii raawwachiiftuu WHG yookiin boordiitiin kan raawwatamu ta'a.

d) Hogganaan yookiin bakka bu'aan kutaa hojii hojjetaan itti qacaramuu sagalee malee adeemsa qacarrii irratti ni hirmaata.

3. Gahee Hojii fi ittigaafatamummaa koree qacarrii

Koreen qacarrii hojii fi itti gaafatamummaa armaangadii niqabaatu

a) Beeksifni qacarriiakkaataakeewwata kana keewwata xiqqaa 5(a) jalatti ibsameenba'uu isaanimirkaneessuu.

b) Odeeffannoon dorgomtootaa seera qabeessa, sirrii fi akkaataa beeksisaatti ta'uu isaa ni mirkaneessuu.

c) Dorgomtoota waldorgomsiisuu fi ga'umsa ykn qabxii caalmaa kan qabu/qabdu filachuu.

d) Hangabu'aanisaafata'uttiicciitii odeeffannoeeeguu.

e) Dorgomaa filatamee qabooyaa'ii qabachuun murtii qaama raggaasisuuf dhiyeessuu.

f) Qaamaqormaataqopheessuu akka barbaachisummaaisaattinifila.

g) Dorgomtoonni qormaataaf filataman qormaata irratti akka argamaniif yeroo gahaa kka argatan ni mirkaneessa. Itti gaafatamummaa qaba

4) Haal-Dureewwan waldaalee hojii gamtaatiin qacaramuu nama Daangessan

a) Qajeelfama kana keewwata 48 keewwata xiqqaa (1) jalatti kan ibsamen yoota'e malee, umuriin waggaa 18 gadii fi waggaa 60 ol kan ta'an,

b) Sababa hir'ina naamusaan hojiiirraa kan ari'ame/ari'amte.

c) amantaa hir'isuu, hanna fi yakka waliin dha'uun manamurtii aangoo qabuun kanitti murtaa'e.

d) Kanneen akka ashiishii fi qoricha sammuu namaa hadoochu biroo fayyadamuutti safuu kan hin qabne ta'uu isaa kan mirkaneesse, hawaasa keessatti maqaa gaarii kan hin qabne ta'uu isaa;

e) Hojii hojjechuu kan hin dandeenye ta'uu isaa/ishee ragaa yaalaatiin kan mirkanaa'e;

f) Akkaataa keewwata kana keewwata xiqqaa 7(h) tiin kakuu raawwachuuf nama hayyamamaa hin taane;

g) Hojjetaan waldaa hojii gamtichaan qacaramee yookiin miseensa koree hojii raawwachiiftuu yookiin boordii keessaa fira yoo qaabaate.

5. Akkaataa Beeksiifni Itti Bahuu fi Galmeen Dorgomtootaa Ittin Raawwatu

a) Waldaan hojii gamtaagitoota iddoo duwwaa irratti human namaa guuttachuu barbaadu beeksisa baasuun iyyattootni akka iyyatanafeeruuqaba.

b) Beeksisnihojii gabateebeeksisa waldaahojii gamtaakandhoobamu bakkewwanbeeksisa ifaa, gaazexoota uwwisa bal'aaqabaniifimiidiyaalee hawaasaairratti maxxansuunafeeruu qaba.

c) Beeksifni gita hojii duwwaa yoo xiqqaate maqaa fi teessoo waldaa hojii gamtaa, Mata duree sadarkaa miindaa fi haala hojii gita hojii duwwaa, baay'ina hojjettota gita hojiif barbaachisuu fi lakkoofsa eenyummaa gitaa hojii, gitoota hojiif barbaachisu, gitaa fsadarkaa

barnootaa, muuxannoo hojii barbaachisaa ta'e, beekumsa, dandeettii fi ga'umsa biro barbaachisan afaan hojii, ragaa fi iyyata galmeedhaaf dhiyaachuuqabu, maalummaa hojii jechuun immoo dirree akka barbaachisummaa isaatti yeroo muraasaaf guyyaa ayyaanaa, guyyyaa boqonnaa, dabareen akka hojjetu yoo ta'an hanga gita wabiif barbaachisu guyyaafi yeroo galmeenitti jalqabuufi xumuramuiyyattoonni qaamaan bakka bu'aa, poostaa, e-mail, toora internetiin haala itti galmaa'uu dandeessisu filachuudhaan ibsamuu qaba.

d) Beeksifni sadarkaa hojii irratti hundaa'uun guyyota hojii shanii hanga kudha kudhanbana kan ta'u ta'a.

e) Dorgomtoonni ragaa galmaa'uu gita hojii sanaa gadi ta'ee yookiin sirrii hin taanee fi shakkii qabu hin dhiyeessinetti galmees keessa loogiin, sanyiin, saala, amantii, ilaalcha siyaasaan, yookiin yaada birootiin taasifamuu hin qabu.

f) Dorgomtootni ulaagaalee beeksisa qacarrii keessatti ibsaman guutan yeroon galmaa'uun, yeroon galmees erga xumramee booda, dorgomtoota galmeessuun hin danda'amu. yoo xiqqaate iyyattoonni gita hojii tokkoof nama lamaa fi isaa ol yoo hin dhiyaanne beeksifni kun irra deebiin akka ba'u ta'a.

6. Ulaaga Dorgomtoota kaadhimamtootaa

a) Iyyatootni hedduun yommuu dhiyaatan koreen qacarrii dorgomtoota ga'uumsaa fi dandeettii gaarii qaban filachuun adeemsa filannoo duraa geggeessuun dorgommiif dhiyeessuun ni danda'ama.

b) Keewwata kana keewwata xiqqaa 6(a) jalatti kan ibsame akkuma eegametti ta'ee, dorgomaan ulaagaa guute kophaa isaa yoo dhiyaate, koreen qacarrii kophaa isaa heyyama hojii gaggeessaa dhimmii laallatuu dorgomsiisuu ni danda'a. Haata'u malee dorgmaan darbuuf qabxii barbaachisu ni galmeessa jedhamee eegama.

7. Qormaata qacarriif kennamu fi Haala kenniinsa murtii

a) Koreen qacarrii qormaata barreeffamaa afaanii fi qabatamaa qacaramtootaa fi filannoo dorgomtootaaf kennamu qopheessuu ni danda'a

b) Ulaagaalee adda baasuu dorgomtootaa keewwata kana keewwata xiqqaa 7(a) jalatti ibsaman akkuma eegametti ta'ee, qabxiin waliigala 100 yoo ta'u, qabxiin tokkoo tokkoo isaaniif kennamu qormaata barreeffamaa 70%, qormaata qabatamaaf 20% fi qormaata afaanii %10

ta'uu qaba.Dorgomtootni qormaata afaanii fi qabatamaa fudhachuuf qormaata barreeffamaa dhibbentaa50% ol galmeessuu qabu.

c) Dorgomaan tokko gita hojii kanaaf gahumsa kan qabuu fi kan darbu yoo xiqqaate qabxii waliigalaa keessaa 50% kan argatu/argattu dha.

d) Qormaata qabatamaa konkolaachisaa, ogeessa maashinii, ogeessa suphaa konkolaataa, tiraaktera kombaayineera haamu opereetota waldorgomsiisuuf rakkisaa ta'an irratti akkaataa ulaagaalee keewwata kana keewwata xiqqaa7(b) jalatti kaa'amaniin dorgomtoota wal bira qabuuf qormaatni qabatamaa dhibbentaa

80 fi qormaatni afaanii dhibbentaa 20 ta'uuqaba.

e) Gitoota hojii fi sadarkaa olaano, jechuunis hogganaa waliigalaa,itti aanaa hogganaa, hoggantoota kutaa, hoggantoota damee, ogeessa ol'aano, gitoota hojii oogummaa addaa barbaadaniif qormaata kennuuf koreen qacarrii dhaabbilee oogummaa kana keessatti beekamtii qaban qormaata akkabaasan afeeruu ni danda'u.

f)Gitoota hojii duwwaa irratti hojjetaan qacaramu dandeeettii isa xiqqaa barbaachisu guutuu fi dorgomtoota biroo waliin dorgomee caalmaa kan qabu qofa dha.

g)Waldaan hojii gamtaa kaadhimamaa dhiiraa fi dubaraa gita hojii banaa irratti yommuu wal biraqabu dubartootaaf qabxii 3 dabalataan kan kennu yommuu ta'u, qabxii wal qixa yoo qabaatan dursi dubartootaaf ni kennama.

h) Waldaan hojii gamtaa gita hojii duwwaa irratti dorgomtoota wal bira qabuun qaama miidhamtoota ulaagaa guutaniif dursa ni kenna.

i)Yeroo dorgommii kanatti dubartiin fayyaa qabduu fi dhiirri qaama miidhamaa qabxii darbiinsaa wal qixa yoo argatan dhiira qaama miidhamtootaaf dursi ni kennama.Dubartii fayyaa qabduu fi dubartiin qaama miidhamtuu qabxii darbiinsaa walqixa yoo galmeessan dubartii qaama miidhamtuu sanaaf dursi ni kennama.

j)koreen qacarrii dorgomtoota karaa qormaataa adda baase kan injifate ni mirkaneessa,bu'aa qormaataas qaboo qabachuun barreeffamaan qaama murtee kennuuf ni dhiyeessa. Qaamni murtii kennu yaada dhiyaate guyyoota shan keessatti qoratee raggaasisuu,yookiin rakkoon yoo uumame yaada dhiyaate irra deebi'amee akka ilaalamu gochuu qaba.

k)Qaama murtii kennuun barbaachisaa ta'ee yoo mul'atu qacaramuun dura sakatta'iinsi hojjetaa irratti geggeeffamuu ni danda'a.yoo rakkoo qabaachuun isaa mirkaneesse koreetti deebisee fidee akka ilaalamu gochuu nidanda'a.

l) Adeemsi qacarrii sirriitti raawwatamuu isaa qaamni murtii kennu erga mirkaneessee booda dorgomaan filatamee fi eeggattoota sadii itti dabaluu gabatee beeksisa waldaa hojii gamtaa irratti akka maxxanfamuu fi dorgomaan filatame bilbilaa guyyaa⁵ keessatti dhiyaatee unkaa qacarrii akka raawwatu ibsuu qaba.

m) Dorgomaan filatame sababa amansiisaa hin taaneen yeroon yoo hin dhiyaanne guyyoota dabalataa 5(shan) hayyamaaf; yeroo kana keessatti yoo hin dhiyaanne eggataa isa jalqabaa bilbilee waamamee akka qacaramu gochuu ni danda'a. tokkoffaa hanga sadaffaatti dorgomtootni waamamanii yoo hin dhiyaanne ammas beeksifni qacarrii akka bahu ni taasifama.

n) Kaadhimamaa filatame hojii jalqabuu isaa ji'a ja'a(6) dura sababoota addaa addaatiin hojii kan gadi lakkise yoo ta'e, namoota gita hojii sanaaf eeggataa turan qacaruun nidanda'ama; ji'a jaha booda eeggataa waamuun hin danda'amu.

o) Kaadhimamaan filatame waliigaltee ramaddii osoo hin qabaatin dura yakka irraa bilisa ta'uu isaa poolisii irraa fi sakatta'iinsa fayyaa dhaabbata fayyaa barbaachisaa ta'e irraa ragaa bu'aa qorannoo akka dhiyeessuu ni taasifama.

p) Kaadhimamaan filatame bakka hojii muuxannoo gaafatu irratti kan qacaramu yoo ta'e, xalayaa hojii gadi dhiisuu fi qulqullinaa kutaa mana hojii ture irraa yookiin dhaabbata bakka turee irraa fiduu qaba.

q) Dorgomaan filatame hojii jalqabuu isaa dura walii galtee barreeffamaan raawwachuu qaba.

r) Ragaa armaan olitti ibsame erga xumuree booda maqaa guutuu hojjetaa; kutaa hojii hojjetaan itti hojjetu; lakkoofsa eenyummeessaa gitoota hojii; maqaa hojii fi sadarkaa hojii; hanga miindaa kaffalamuu qabu; hojjetaan xalayaa qacarrii yaaliin hogganaa waldaa hojii gamtaa yookiin qaama bakka bu'ummaan mallattaa'ee guyyaa, ji'aa fi bara hojjetaan hojii jalqabuu ibsu argachuu qaba; kutaalee hojii waldaa hojiigamtichaa dirqama beeksisuu qaba.

8. FAAYILA DHUUNFAA HOJJETAA QINDEESSUUF RAGAA GUUTAMUU QABU

a)Waldaan hojii gamtaa hojjetaa odeeffannoo armaan gadii guuteef galmee dhuunfaa banuu qaba. Isaaniis suuraa yeroo gabaabaa ji'a ja'a hin caalle, Iyyata hojii unka seenaa jireenyaa,yakka irraa bilisa ta'uu mirkaneessuuf ragaa bu'aa ashaaraa qubaa poolisii irraa, ragaa bu'aa sakatta'iinsa fayyaa dhabbata fayyaa irraa, ragaa barnootaa fi muuxannoo hojii, qaboo yaa'ii koreeq axarrii fi ragaa bu'aa qormaataa, qabeenyaa dhuunfaa mirkanaa'ee fi sanada galmee qabeenyaa, sanada walii galtee hojii fi walii galtee kontiraataa, ragaa wabii fi walii galtee yeroo yaalii, xalayaa yaalii qacarrii, dirqamaa fi Itti gaafatamuummaa gita hojii fi xalayaaleen walqabatan biroo hammatamuu qabu

b)Hojjetaan tokko waldaa hojii gamtaatiin yeroo qacaramuu akkaataa Iskeelii Miindaatiin Miindaan ka'umsaa gita hojii sanaaf ibsamen kaffalamaaf.

9. WAA'EE ODEEFFANNOO EEGGATAA QABACHUU

Ragaan dorgomaa filatamee galmee dhuunfaa waliin kan qabamu yoo ta'u, teessoo dhuunfaa fi odeeffannoon eeggattootaa hanga ji'a jahaatti waldaa hojii gamtichaa kessatti sirnaan qindaa'uun qabama.

10. QACARRII HOJI GEGGEESSAA OL'AANAA

a) Ulaagaaleen kewwata kana kewwata xiqqaa 7(a) jalatti ibsaman akkuma eegametti ta'ee, qormaatni qacarrii hoji geggeessaa ol'aanaaf kennuu fi murtii kennuu koree hojii raawwachiiftuu ykn boordii waldaa hojii gamtichaatiin kan rawwatamu ta'a.

b) Waldaan hojii gamtaa qacarrii hoji geggeessaa ol'aanaa raawwachuuf beeksisa baasuun dura fedhii qacarachuuf qaban qaama aangoon kennameef beeksisuu ni danda'a.

c)Qaamni itti gaafatamuummaa qabu adeemsa qacarrii irratti deggersaafi hordoffii ni taasiisa

11. Haala Raawwii Galmee Qabeenya Dhuunfaa Hojjetaa Qacaramaa

a)Hojii geggeessaa fi hojjetaan waldaalee

hojii gamtaatiin qacaramu kamiyyuu unka galmee qabeenya waldaa hojii gamtichaan qophaa'e irratti qabeenyaa dhuunfaa maqaa isaa,maqaa haadha warraa isaa yookiin ijoollee isaa umuriin isaanii waggaa 18 gadi ta'een jiru irratti galmeesee fi mallatteessisee qabachuu qaba.

b)Unka galmee qabeenya dhuunfaa fi qabeenya galmaa'uu qabu, yoo xiqqaate maqaa galmeessaa, teessoo, haala gaa'elaa, baay'ina maatii, gosa qabeenyaa, bakka, sanada mirkaneessaa, gatii qabeenyicha yeroo ammaa,maallaqa baankii keessa jiru,hanga maallaqa harkaa fi sanada, baay'ina aksiyoona investimentii fi hanga maallaqa callaa fi madda galii

dabalataa yoo jiraate qabaachuu qaba.

12.OABIYYEE WALIIGALTEE Oaxxarii

a)Waldaan hojii gamtaa walii galtee isaa fi hojjetaan mallattaa'e kooppii tokko hojjetaadhaaf ni kenna.

b) WHG waa'ee hojjetaa qacaramaa yoo xiqqaate maqaa fi teessoo waldaa hojii gamtaa hojjechiisaa,maqaa qacaramaa, umurii,teessoo, hanga miindaa ji'aan kaffalamu,bara hojii,mirgaa fi dirqama waldaahojii gamtaa fi hojjetaa qacaramaa,mallattoo walii galtootaa fi unka waliigaltee qacarrii biiroo keessatti hammatamanii fi dhimmoota gama maalummaa hojichaatiin hammatamuu qaban ibsamuu qabu

13.SIRNAFI WABII OACARRII

1.waa'ee gosaa fi hangawabii

a) Hojjetaan waldaahojii gamtaa gita hojii maallaqaa,qabeenyaa maalaqaan wal qabatu irratti qacaramu kamiyyuu miidhaa yookiin itti gaafatamummaa qaqqabsiisuuf wabii waamuu qaba.

B) Wabiiwwaan hojjetaan ofii isaatii wabii imaanaa dhaan kennu sanada abbaa qabeenyummaa seera qabeessa, sanada abbaa qabeenyummaa konkolaataa, miindaa ji'aa hojjetaa dhaabbataa fi sanadoota abbummaa qabeenya biro ta'a.

c) Wabiiwwan qabeenyaa dhaabbaataa keewwata kana keewwata xiqqaa1(b) jalatti ibsaman maallaqaan jijjiiramuu fi waliigaltee keessatti ibsamuu qabu.

d)Namoonni miindaa isaaniin wabii ta'an xalayaa dhaabbata irraa hojjetanirraa hojjetaa dhaabbataa ta'uu isaanii fi hanga miindaa ji'aa isaanii ibsuun dhiyeessuu qabu.

e)Wabii kan kennu gaa'ela kan qabu yoo ta'e,wabii ta'ee wabii kennuuf hayyama haadha warraa /bbaa warraa isaa/ishee qabaachuu qaba

g) Qabeenyi waldaan hojii gamtaa akka wabii ta'eeq abate qaama dhimmi ilaallatuuf dhiyeessuun wabummaan qabamuu isaa kan ibsuu fi xalayaa seeraa qabaachuu qaba.

2.Itti gaafatamummaa fi dirqama hojjechiisaa waldaa hojii gamtaa

a) waldaan hojii gamtaa hojii geggeessaa fi hojjetaan waldaa hojii gamtaa yeroo qacaraman miidhaa geessisaniif yookiin itti gaafatamummaa isaaniif kennamee fi tti gaafatamaa kan ta'u wabii yookiin qabsiisa akka dhiyeessan gochuutu irra jiraata.

b)Hanga wabii hojjetaan yookiin wabummaa kennu,ulfaatina ittigaafatamummaa hojjetaadhaaf kenname fi dhiibbaa qabeenyaa fi qabeenya inni hojjetuirratti qabu tilmaama keessa galchuun waldaan hojii gamtichaa ni murteessa.

c) Qabeenyi hojjetaan qabsiisa wabummaaf dhiyeesse na galcha kan jedhu kan hin dhiyaanee fi dhorki kan hin jirre ta'uu ragaa mirkaneessu akka dhiyeessu gochuu fi haalli wabichi akka addaan citu/hafu taasisan akka hin jirre yeroo yeroon hordofamuu qaba.

d) Hojjetaan wabii jijjiirraa barbaadu sadarkaa wal fakkaatutti ramadame, akkasumas hojjetaan sababoota adda addaatiin wabiin isaa addaan cite yoo ta'e, wabii bakka bu'aa kennuu yoo dadhabee fi sababa inni dhiyeessuu dadhabeef ga'aa ta'uu isaa waldaan hojii gamtichaa yoo hubate dandeettii hojjetaa ilaalcha keessa galchuun waldaan hojii gamtaa bakka wabii kennuu hin barbaachifnetti ramaduu ni danda'a.

3. Itti gaafatamummaa fi dirqama hojjetaa qacaramaa

a) Hojjetaan gita hojii jiru irratti ramadame kamiyyuu wabii sanada seera qabeessan kan hin dhorkamne fi nagalcha kan jedhu kan hin dhiyaanee qabuu fi sanada wabii seera qabeessaa dhiyeessuu qaba.

b) Namni qabeenyaa yookiin miindaan wabii ta'e wabummaaf wabii dhiyeesse kaasuuf yokiin haquuf gaaffii yeroo dhiyeessu hojjetichi bakka bu'aa wabii dhiyeessuuf dirqama qaba. Hojjetaa irratti idaan maallaqaa jiraachuu fi dhiisuun isaa erga mirkaneessee booda, hojjetaan hanqina yoo qabaatee fi hojjetaan hanqina kan hin uwwisne yoo ta'e, herregni guyyaa 30 keessatti odiiteraan qoratamee akka dhiyaatu gochuun hanqina kana wabiin akka uwwisu godhamee gaaffichi raawwatamaa ni ta'a.

c) Hojjetaan qabeenya fuudhe kamiyyuu hanga fayyadamtootaaf dabarsee kennutti miidhaa geessisuu fi hir'inaa fi badii hundaaf itti gaafatamaa ni ta'a.

4. Itti gaafatamummaa fi dirqama wabii hojjetaa

A) Namni wabii Hojjetaa waldaa hojii gamtaaf ta'e badii qabeenyaa fi horataalee waldaa hojiigamtichaa irra gahu kamiifuu itti gaafatamummaa ta'uun hanga badii qaqqabeef qabeenyaa qabsiise gurguree kaffaluuf dirqama qaba.

b) Wabiin waan wabummaaf qabsiisa dhiyeessu hiriyyaa gaa'elaa yoo qabaate wabiif waan qabsiifamuuf heyyama haadha warraa argachuuqaba.

c) Namni miindaan wabii ta'e qabeenyaa fi horata waldaa hojii gamtaa irratti badii geessisuu kamiifuu itti gaafatamaa guutuu ta'uu fi hanga badichaatiin miindaa ji'aa isaa irraa kutee

kaffaluuf dirqama qaba.

d) Wabiin wabummaaf kan dhiyeessu qabsiisa wabummaa kamiyyuu na galcha kan jedhu kan hindhiyaanee fi dhorkaa kan hin qabne ta'uu mirkaneessuun ragaa seeraa dhiyeessuuf dirqama qaba.

e)Qabsiisni wabii akka barbaachisummaa isaatti waajjira galmeessaa fi sanada mirkaneessutti galmaa'uu akka qabuu fi hanga dirqamni wabii addaan citutti waajjira dhimmi ilaallatuun qabamee/ugguramee akka turu waliigaluu qaba.

14. QACARRII YEROO YAALII

1) Hojjetaan tokko akkaataa walii galtee hojiitiin gita hojii itti kenname mijachuu fi ga'uumsa isaa madaaluuf yeroon yaalii guyyoota 60 hin caalle ni qabaata.

2) Yeroon yaalichaa xalayaa qacarrii keessatti ibsame hojjetaan haala qabatamaa waldaa hojii gamtaa waliin wal barsiisuuf yeroo leenjii maanuwaalii, qajeelfama, dambii, labsii fi imaammata odeeffannoo kennuu of keessatti qabata.

3)Hojjetaan yeroo yaalii irra jiru tokko qajeelfamaa fi dambiiwwan hojii birootiin yoo daangeffame malee,mirgaa fi dirqama hojjetaa biraa yeroo yaalii xumuree ni qabata.

4)Bu'aan madaallii raawwii hoji ihojjetaa yaalii yeroon xumuramee mirkanaa'uu qaba.

5)Hojjetaan yeroo yaalii irra jiru tokko akeekkachiisa malee hojicha gadi lakkisuu danda'a.

6) Hojjetaan yeroo yaalii bu'aa quubsaa yookiin isaa ol ta'een xumure yeroon yaalichaa erga xumuramee booda battalumatti xalayaan qacarrii dhaabbataan ni kennamaaf.

7) Raawwiin hojii yeroo yaalii keessatti raawwatame quubsaa gadi ta'uu yookiin hojichaaf gahumsa akka hin qabaanne yeroo mirkanaa'u, yeroon yaalichaa osoo hin xumuramin xalayaan hojii irraa ari'amu hojjetaa sanaaf ni kennama.

8) Hojjetaan yeroo yaalii irra jiru hojichaaf gahumsa kan hin qabne yoo ta'e, waldaan hojii gamtaatichaa akeekkachisa tokko malee kaffaltii hojii barbaaddannaa hojiirraa geggeeffamuu fi kaffaltii beenyaa kaffaluuf osoo hin dirqamin hojii irraa geggeessuu ni danda'a.

9) Yeroon yaalii erga xumuramee booda hojjetaan hojicha yoo itti fufe yeroo yaaliif qacaramee kaasee yookiin hojii yeroo walii galtee keessatti karoorfameef yookiin akka hojitti qacaramaetti lakkaa'ama.

15. WAA'EE HOJJETAA DHAABBATAA TA'UU

Hojjetaan yeroo yaaliitti madaallii raawwii hojii quubsaa yookiin ol'aanaa galmeesse xalayaan dhaabbataa ta'uu isaa mirkaneessu ni kennamaaf.

16. WAA'EE HOJJETAA YEROO QACARUU

1)Hojii geggeessaa ol'aanaan yookiin bakka bu'aan waldaa hojii gamtaa yeroo murtaa'eef yokiin hojii murtaa'eef yeroodhaaf hojjetaa yeroo barbaadu,sababa, baay'ina hojjetootaa,yeroo hojii, tarreeffama hojii dandeettii barbaadamu hammachiisuun akka qacaraniif koreen hojii raawwachiiftuu yookiin boordiif gaaffi isaa dhiyeessuun ni hayyamsiisa.

2)Qacarriin yeroof mirkanaa'e adeemsa qacarrii waldaa hojii gamtaa hordofee ni raawwatama.

3) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa yeroodhaaf qacarama tokko fayidaa walii galtee keessatti tumame gaafachuu ni danda'a.

4)Waliigalteen hojii hojjetaa yeroo waldaa hojii gamtaa yeroo guyyoota hojii 60 hincaallee fi yeroo tokkof qofa ta'uu qaba.

17. HAALA MIINDAA

1. Iskeelii miindaa murteessuu

a) Qorannoowwan bal'aa ogeeyyii oogummaa kana keessatti ciccimoo ta'an fayyadamuun sadarkaa miindaa waldaa hojii gamtaa kamiyyuu murteessuun bu'aan qorannichaa koree hojii raawwachiiftuu yookiin boordiitti dhiyeessuun yaa'ii waliigalaatiin mirkanaa'uu qaba.

b)Keewwata kana keewwata xiqqaal(a) jalatti hanga miindaa kaa'ame, sadarkaa gita hojii,turtii hojichaa,qophii barnootaa gita hojiin barbaadu, muuxannoo hojii, dandeettii fi oogummaa, itti gaafatamummaa gita hojichi qabu, ulfaatina hojii, walxaxiinsaa fi balaadhaaf saaxilamuu, dandeettii kaffaltii waldaa hojii gamtaa, fedhii gabaa hojjetaa gita hojii sanaaf barbaachisu,hanga miindaa gitahojii wal fakkaataa naannoo sanaaf kaffalamu,iddoo fi qaala'iinsa jireenyaa fi haal-duree biroo fudhatama qabu ilaalcha keessa galchuu dhaan.

c) Waldaan hojii gamtaa waggoota lama walitti aansuun bu'aa qulqulluu argachuu isaa odiitiidhaan kan mirkanaa'e yoo ta'e, daballiin miindaa kaappitaala waldaa hojii gamtichaa irratti dhiibbaa karaa hin geessisneen; ykn hin qaqqabsiisneen fi gaaffii hojjetoota hundaa kan deebisu yoo ta'e, barbaachisummaan isaa qorannichaan yoo mirkanaa'ee fi koreen hojii raawwachiiftuu yookiin boordiin yoo amane ulaagaa qorannicha irratti hundaa'e fayyadamuun yaa'ii waliigalaa irratti raggaasisuun miindaa hojii geggeessa fi hojjetootaa dabaluu ni danda'a.

d) Dambii keessoo waldaa hojii gamtaa keessatti haala bal'inaan ibsametti bu'aa qorannichaa

irratti hundaa'uun hanga kaffaltii gita hojii tokkoon tokkoo isaaniif ta'u hojiirra kan oolu ta'a.

2. Akkaataa kaffaltii miindaa

a) Kaffaltiin miindaa kan raawwatamu qajeelfama kana bu'uura godhachuun kaffaltii raawwachuuf koree hojii raawwachiiftuu yookiin boordii yookiin hojii geggeessaa waldaa hojii gamtaatiin akka raawwatamu erga mirkanaa'ee booda ta'a.

b) Miindaan kan kaffalamu hojii hojjetame qofaaf ta'a. Hojjetaan kamiyyuu sababa madaalawaa fi ragaa ga'aa malee yeroo hojii irraa hafeef kaffaltiin hin kaffalamu.

c) Waldaan hojii gamtaa kun ji'a dhumaa guyyaa 26 hanga 30tti miindaa hojjetootaaf ni kaffala.

d) Kaffaltiin miindaa akkaataa qajeelfama faayinaansii waldaa hojii gamtichaatiin raawwatama

e) Seeraan yookiin waliigaltee birootiin kan murtaa'e yoo ta'e malee, miindaan kallattiin hojjetaa yookiin bakka bu'aa hojjetaa qofaaf kan kaffalamu ta'a.

f) Waldaan hojii gamtaa miindaa hojjetaaf yeroo kaffalu, gibira hojii, soorama, liqa hin kaffalamin seeraan hir'ifame kamiyyuu, murtiin maamusaa addaa yoo jiraate, kaffaltiin qulqulluun kan raawwatamu erga hojjetaa beeksisee booda ta'a.

3. Waa'ee fayyadama daballii miindaa ta'uu

Hojii geggeessitootni fi hojjetootni daballii miindaa waldaa hojii gamtaa kanaan fayyadamoo ta'an ulaagaalee armaan gadii guutuu qabu;

a) Hojjetaa dhaabbataa waldaa hojii gamtaa kan ta'ee fi gita hojii ramadame irratti waggaa tokkoo ol kan tajaajile;

b) Miindaa hojjetaan argachaa jiru ulaagaa miindaa murtaa'e kan hin dabarre yoo ta'e;

c) Bu'aan raawwii hojii yeroo lamaan darbanii giddu galeessan dhibbentaa 75 fi isaa ol ta'uu qaba;

d) Hangi daballii miindaa waldaan hojii gamtaa raawwatu dandeettii kaffalti iisaa irratti kan hundaa'ee fi dantaa hojjetaa kan eegu ta'ee hangi daballii yaa'ii walii gaalaatiin murtaa'ee hojiirra ni oola;

4. Haala hojii geggaassaa fi hojjetaan waldaa hojii gamtaa daballii miindaa irraa fayyadaamoo akka hin taane taasisan;

a) Hojjetaa kontoraataa fi yeroof waldaa hojii gamtichaan qacarame yoo ta'e;

b) Gitoota hojii dhaabbataadhaan qacarame yookiin waldaa hojii gamtichaan guddina sadarkaa kennameef irratti waggaa tokkoo gadi kan tajaajile yoo ta'e;

- c) Akeekkachiisni dhumaa kan kenname bara daballichi itti kenname keessatti yoo ta'e;
- d) Tarkaanfiin naamusaa cimaan kan itti kennamee fi yeroo isaa kan hin xumurre yoo ta'e;
- e) Hanqinni maallaqaa fi qabeenyi waldaa hojii gamtaa odiitiidhaan mirkanaa'ee yoo irra jiraate;
- f) Giddugaleessi bu'aa madaallii raawwii hojii yeroo lamaan walitti aanan darban 75% gad yoo ta'e;
- a) Waldaan hojii gamtaa seeraan waliigalteewwan adda addaa yookiin ajaja mana murtii tiin kan hin barbaachifne yoo ta'e yookiin hojjetaan barreeffamaan yoo walii hin galle, yookiin hojjetaan sun qabeenya waldaa hojii gamtaa irraa fudhatee yookiin miindaa hojjetaa irraa hir'isuun yookiin liqa yookiin waldandeessisuun hin danda'amu.
- b) Yoo hojjetaan walii galtee keessatti ibse malee maallaqni yeroo tokkotti miindaa hojjetaa irraa hir'ifamuu danda'u haala kamiinuu miindaa ji'aa harka sadii keessaa tokko caaluu hin qabu.

18. QABIINSA ODEEFFANNOO HOJII GEGGEESSAA FI HOJJETAA QACARAMAA WALDAA HOJII GAMTAA

- 1) Waldaan hojii gamtaa faayila dhuunfaa tokkoon tokkoo hojjetaatiif odeeffannoo barbaachisaa ta'e of keessaa qabu qabaachuu qaba.
- 2) Odeeffannoon hoji geggeessaa waldaa hojii gamtaa gurmaa'ee addaan ba'ee waajjira koree hojii raawwachiiftuu waldaa hojii gamtiichaa yookiin boordii keessatti qindaa'ee taa'uu qaba.
- 3) Faayilli dhuunfaa hojjetaa odeeffannoo fi ragaa hojjetaan yeroo hojii keewwata kana keewwata xiqqaal jalatti ibsame keessatti dhiyeessuu qabu guutuudhaan banamuu qaba.
- 4) Hojjetaan ragaa faayila dhuunfaa isaa keessa jiru bakka itti gaafatamaan humna namaa yookiin hojjetaan jirutti ilaaluuf yookiin koppii isaa fudhachuuf mirga qaba.
- 5) Hojjetoota bulchiinsa waldaa hojii gamtaa dhimmi ilaallatu malee namni kamiyyuu hojii geggeesaa waldaa hojii gamtiichaa osoo hin heyyamsiisin galmee dhuunfaa hojjetaa ilaaluu hin danda'u.
- 6) Ragaa barreeffamaa hojjetaan waldaa hojii gamtaa hin beeksifamne galmee dhuunfaa keessa kaa'uun dhorkaa dha.
- 7) Waldaan hojii gamtaa akkaataa qajeelfama qaamni aangoo qabu kenneen galmee hojjetootaa yeroo murtaa'eef eegee tursuuf itti gaafatamummaa qaba.

19. MUUXANNOO HOJII KENNUU

1) Hojjetaan waldaaleen hojii gamtaa kamiyyuu yeroo hojii irra jirutti yookiin sababa kamiinuu tajaajila isaa yeroo addaan kutu muuxannoo hojii isaa barreeffamaan yoogaafatu;

a) Maqaa guutuu hojjetaa;

b) Iddoo hojii fi kutaa hojii raawwachaa ture;

c) Yeroo tajaajilaa fi miindaan ji'aa kaffalamaa ture;

d) Hojjetaan hojii gadhiise yoo ta'e, sababni waliigaltee hojii addaan cituu;

e) Yaada waa'ee hojjetaa irratti kenname;

f) Raawwii kaffaltii gibiraa hojii barbaachisaa ta'e ibsuu;

g) Yoo danda'ame suuraa iyyataa kan qabate ta'ee, hogganaa yookiin durata'aa boordii waldaa hojii gamtichaa yookiin hojii geggeessaa waldaa hojii gamtichaatiin mallatta'ee, chaappaan waldaa hojii gamtichaa irratti rukutamee mallatteeffamee ni kennamaaf

KUTAA SHAN

RAAWWII HOJII, GUDDINA SADARKAA, JIJJIIRRAA FI BAKKA BU'UMMAA HOJII

20. MADAALLII RAAWWII HOJII

1) Hoggansi odeeffannoo qabatamaa irratti hundaa'uun murtii bulchiinsaa akka kennu dandeessisuudhaaf waldaan hojii gamtaa raawwii hojii hojjetootaa madaaluu qaba.

2) Waldaan hojii gamtaa raawwii hojii hojjetaa madaaluuf kan dandeessisu baay'inahojjichaa, qulqullinaa fi yeroo isaa adda baase ulaagaalee safartuu hojii waldaaleen hojii gamtichaa ni qopheessa. Ulaagaaleen madaallii qophaa'uu qaban kanneen armaan gadii of keessatti qabaachuu qabu;

a) Beekumsaa fi dandeetti hojii;

b) Dandeettii karoora baasuu;

c) Raawwii karoora hojii;

d) Kaka'umsa hojii;

e) Qulqullinaa fi bu'aa hojii;

f) Itti fayyadama Yeroo hojii;

g) Gahumsa gamaaggamaa fi hordoffii rawwii;

h) Walitti dhufeenya hojii fi tumsa hojjetoota biroo waliin;

- k) Dhimmoota biroo akkaataa gosa gita hojii fi bal'ina hojiitiin ilaalaman ni hammata.
3. Akkaataa ulaagaa keewwata kana keewwata xiqqaa 2 jalatti tumameen raawwiin karoorchaa dhibbentaa 70 fi kan amala dhibbentaa 30 ta'a. Haalli raawwii karoorchaa itti gaafatamaa kutaa hojiitiin guutamee hoji geggeessaan kan raggaasisu yeroo ta'ee, madaallii amalaadhibbentaa 30 keessaaiti gaafatamaan dhiyoo dhibbentaa 15 fi hiriyyoonni hojii dhibbentaa 15 kan guutan ta'a.
4. Ulaagaaleemadaallii armaan olitti keewwata 2 jalatti tumaman bu'uura godhachuun hoji geggeessan waldaa hojii gamtaa karoora waggaa keessatti hojiirra ooluu qabu gamaggamuun ulfaatina itti kennuunkutaalee hojii isa jala jiraniif ni kenna, raawwichi akka madaalamu godha.
- a) Hoggantootni kutaalee hojii fi hojjetootni karoora waldaa hojii gamtaa irraa gadi bu'e irratti hundaa'uun karoora qabxii ulfaatinaa mataa isaanii karoorfatanii ji'a ja'a ja'aan hoggantoota dhiyoo isaanii waliin walii mallatteessuu; raawwii karoorchaa ni madaalchisuu.
- b) Hoji geggeessaan waldaa hojii gamtichaa hojiiwanji'a ja'a ja'aan bal'inaan raawwachuu qabanulfaatina itti kennee karoorchachuun dura ta'aa koree hojii raawwachiiftuuyookiin dura ta'aa boordii waliin walii mallatteessu, raawwii karoorchaa ni madaalchisa.
5. Hojjetaan yeroo raawwii hojii guutamukomii qabu yoo jiraate komii isaaqabatee hogganaa dhimmi ilaallatuuf dhiyeessuu ni danda'a. hogganaan komii fudhee fi hojjetaa komii dhiyeeffateqaama ol'aanaatti dhiyessee wal quunnamsiisuun komichi akka furamu ni godha.
6. Gabaasni madaallii raawwii hojii karaa armaan gadiitiin ni guutama;
- a) Madaalliin ji'oota ja'aa haala bu'aa kuufamaa hojiiwan guyyaan, torbani, guyyoota 15n, ji'an, kurmaan raawwataman irratti hundaa'a.
- b) Bu'aan madaallii raawwii karoora hojjetaan mirkanaa'uu qaba, hojjetaan bu'aa madaallii irratti walii hin galle yoo ta'e sababa waliigaluu dhabuu isaa ibsee mallatteessuu qaba.
- c) Yaadotaa fooyya'insaa fi tarkaanfiiwan hojjetaan gara fuulduraatti fudhachuu qabu irraatti marii fi waliigalteen waliinii ni taasifama.
- d) Dhuma irratti yaadni ittigaafatamaa ol'aanaatiin kenname gabaasa keessatti ni galmaa'a.
7. Bu'aa madaallii raawwii karoora itti gaafatamaa dhimmi ilaallatu fi hojjetaan erga mirkanaa'ee booda warabbii/koppii/ tokko hojjetaadhaaf kan kennamu yoo ta'u, waraabbii/koppii/ tokko immoo galmee hojjetaa keessa taa'uu qaba.
- 8) Bu'aa raawwii hojii hojjetaa sadarkaa shan kan qaban yoo ta'u, sadarkaan isaas
- a) Dhibbentaa 90 ol kan raawwate baay'ee olaanaa ;
- b) Dhibbentaa 75-89 kan raawwate olaanaa ;

- c) Dhibbentaa 65-74 kan raawwate giddu galeessa;
- d) Dhibbentaa 50-64 kan raawate gad-aanaa
- e) Dhibbentaa 49 gadi baay'ee gad-aanaa dha.

21. HAALA MURTIIGUDDINA SADARKAA

Hojjetaan tokko raawwii hojii isaa irratti hundaa'uun gita hojiigadi aanaa irraa gara goita hojii ol'aanaatti guddachuuf carraa argachuu ni danda'a. Haa ta'u malee kun kan raawwatu qabu karoora waggaa waldaa hojii gamtaakeessatti qabamee koree hojii raawwachiiftuu yookiin boordiitiin yoo itti amaname ta'a.

22.KOREE GUDDINA SADARKAA

1.Gurmaa'insa Koree guddina sadarkaa

a) Guddinni sadarkaa hojjetaa waldaa hojii gamtaafkennamukamiyyuu hojii isaa irratti bu'aa qabeessa akka ta'uufifaa fi madaalawaa ta'uu qaba. Kanahojiirra oolchuuf koreen guddina sadarkaa walumaa galatti miseensota sadii kan qabu yoo ta'u, isaan keessaa tokko hojigeggeessaan kan bakka bu'u lama immoo hojjettootaan kan filataman ta'uu qaba; hojjetaan hojigeggeessaan bakka bu'eewalitti qabaa koree ta;a, koree keessaa tokko hojjetuu dubartii adda duree ta'uu qabdi.

b) Hogganaan kutaa hojii guddina sadarkaa hojjetaan irratti ramadamuuf ragaa dorgomtootni dhiyeessan sakatta'uurraa kasee hanga qormaata kennuutti ni hirmaata.

c) Baay'ina miseensota koree sababa hanqina hojjettootaatiin koree hundeessuuf yoo hin danda'amne qaama murtii koreen hojii raawwachiiftuu yookiin boordiitiin murtaa'ee bakka bu'uun raawwatamuu ni danda'a.

2. Hojii fi itti gaafatamummaa koree guddina sadarkaa

a) Dorgomtootni ulaagaa dorgommii guutuu fi dhiisuu isaanii mirkaneessuun wal dorgomsiiisuu;

b) Galmeen dorgomtootaa sirnaan raawwatamu isaa mirkaneessuu;

c) Barnoota dorgomtootaa, oogummaa addaa, muuxannoo hojii, sirrummaa bu'aaa madaallii raawwii hojii fi ragaalee biroo sakatta'uu, akkasumas ragaaleen shakkii qaban yoo jiraatan qaama dhimmi ilaallatuun akka mirkanaa'uu gochuu;

d) Dorgommii kan mo'ate adda baasuun yaada murtii fi ragaawwan kanaan wal qabatan koreehojii raawwachiiftuuf yookiin boordiif yookiin hoji geggeessaa waldaa hojii gamtichaatiif dhiyeessuu;

e) Dorgomtootni dorgommii guddina sadarkaatiif dhiyaatan hundi ulaagaa guutuu qaban kan hin guutne yoo ta'e, sababa isaa ibsuun gitni hojjichaamala biraatiin akka guutamu yaada murtii waldaa hojii gamtichaaf dhiyeessuu;

f) Tarreeffama adeemsa guddina sadarkaa kan ibsuu fi qaboo yaa'ii miseensonni koree hundinuu waliin ta'uun raggaasisan waldaa hojii gamtichaaf dhiyeessuuf; koppii isaa of-birattiwalitti qabee kaa'uuf itti gaafatamummaa qaba.

3.Beeksisa Guddina Sadarkaa baasuu

a) Beeksisni guddina sadarkaa keessoo gabatee beeksisa waajjira muummee waldaa hojii gamtichaa fi waajjiraalee damee hojjettootni akkasalphaatti arguu danda'anitti maxxanfama .

b) Hojjetaan guddina sadarkaa galmaa'uuf ulaagaa guutuu qabu tokkobeekamtii waldaa hojii gamtichaatiin bakka biraa deemee yoo jiraatee gita hojii duwwaa waldaa hojii gamtichaa baase irratti fedhii yoo qabaatebilbilaan ykn bakka bu'insaanhojjetaan bulchiinsa humna namaa waldaa hojii gamtichaa bakka guutuu dand'utti akka isa galmeessu ni tasisa;

c) Beeksisni keessoo guyyoota hojii shaniif banaa ta'eetura.

4) Waa'ee Guddina Sadarkaaf gahaa Ta'anii Argamuu

Dorgommii guddina sadarkaa dhiyaachuuf ulaagaalee guutuu qaban akka armaan gadiiti;

a) Waldaa hojii gamtaa keessatti hojjetaa keessoo ga'uumsa qabuuf gita hojii duwwaa karaa dorgommiitiin ramaduudhaan ergamaa fi kaayyoo waldaa hojii gamtaa galmaan ga'uun kan dandndeessisu ta'uun isaa yoomirkanaa'u,

b) Waldaa hojii gamtaa keessatti yoo xiqqaate waggaa tokko kan tajaajile/te yoo ta'e;

c) Hojjetaa dhaabbataa kan ta'e;

d) Dandeettiwwan barnootaa, ogummaa fi kanneen biroo barbaachisoo gita hojiif filataman guutee yammuu argmu;

e) bu'aa raawwii hojii yeroo dhumaa lamaan darban walitti aansuun dhibbentaa 70 fi isaa ol kan fide;

f) Guddina sadarkaa erga argatee waggaa tokkoo fi isaa ol kan hojjete;

g) Yeroo waldaa hojii gamtaa keessa ture hanqina mallaqaa yookiin qabeenyaa kan hin qabne;

h) Nama waldaa gamtichaatiin adabbii naamusaa cimaatiinadabamee yeroo dorgommiitti adabbii isaa xumure,miiltoowwan isaa waliin waliigaleekan hojjetuu fi naamusa hojii gaarii kan qabu yoo ta'e;

i)hojjetaa umurii soorama ba'uuf seeraan kaa'ame irra ga'uuf ji'a 3 kan hin caalle isa hafu ;

Ulaagaaleen ga'uumsaa dorgommii guddina sadarkaa gitoota hojiiduwvaa hojii gaggeessaaf geessisan kanneen armaan gadiiti.

a) Waldaa hojii gamtaa keessatti yoo xiqqaate waggaa sadii kan tajaajile/teyoo ta'e;

b) Hojii isaa keessatti bu'aa gaarii kan qabu, dandeettii gaggeessummaa hojiigaarii kan qabuu fi dandeettii namoota biroo waliin waliigalee hojjechuu kan qabu ta'ee,madaallii raawwii hojii walitti aansuun yeroo dhumaa lamaan keessatti giddu galeessaan qabxii 80 fi isaa ol kan galmeesse yoo ta'e,

c) Ulaagaalee xiqqaa gita hojii sanaa kan guute yoo ta'e;

d) Kanaan dura guddina sadarkaa gita hojii irratti ramadamee jirurratti erga argatee booda waggaa tokkoo fi isaa ol kan hojjete;

e) Yeroo hojii waldaa hojii gamtaahojjete keessatti tarkaanfiin naamusaa kan irratti hin fudhatamne yoo ta'e,

5)Haala Raawwii Guddin Sadarkaa

a) Guddina sadarkaaf gahumsi dorgomtoota,beekumsii fi dandeettii qaban bu'ureeffachuun kan raawwatu yeroo ta'u, ulfaatinni qabxii madaallii akkaataa gabatee armaan gaditti ibsameen ta'a

lakk	Ulaagaalee	Ulfaatina %	Ibsa
1	Raawwii hojii	50	Qabxii giddugaleessa madaallii dhiyoo yeroo lamaa gara dhibbeentaa 50tti jijjiiruun;
2	Qormaata barreeffamaa, afaaniin ykn akka barbaachisummaa isaatti qormaata gochaa	25	Amala hojii gita hojichaa hubachuudhaan, filannoowwan murtii koreetiin kaa'aman keessaa tokko ykn lama fudhachuudhaan
3	Gosa qophii barnootaa	5	Barnootni baratekallattiin gita hojii sanaa wajjin kan walqabatu yoo ta'e qabxiin

			guutuun kan kennamu yoo ta'u, yoo wal hin simu ta'e ammoo akka murtoo koree sanaatti kan kennamu ta'a.
4	Muuxannoo hojii ogummaa sanaan (kan itti dhiyaatu)	10	Muuxannoon hojii dorgomaa kallattiin gita hojii wajjin kan walqabatu ta'uu fi dhiisuu isaa ulaagaa mataa isaa qopheessuun madaalama.
5	Qulqullina kuusaa	5	Dorgomaan tokko adabbiin itti fudhatame yoo jiraate ilaaluun ulaagaa mataa isaanii baasuun ni dorgomsiisa'
6	Hogganaa dhiyootiin kan guutamu	5	Tattaaffii hojii dorgomaa, tajaajila miseensotaaf kennuu; fi dandeettii waliigalteenhojjechuu isaa irratti hundaa' qabxii madaallii kennamu,

6) Haala sadarkaan guddina itti Mirkanaa'u

Koreen hojii raawwachiiftuu ykn boordii ykn hojii gaggeessan waldaa hojii gamtaa murtii guddina sadarkaa akkuma isa ga'eenbu'aa isaa gamaaggamee murtee kennuun waamama gita hojiisa, darkaa, gitichaaf mindaa ka'umsa ji'aa, fi xalayaa yoomii kaasee akka kaffalamuuf hojii gaggeessaa waldaa hojii gamtichaan ykn bakka bu'aa isaatiin mallatteessuun ibsa gita hojii fi gahee hojii waliin hojjetaa dorgommicha mo'atee qaqqabsiisuu fi galagalchaan qaamni ilaallatu akka beeku ni taasisa.

7) Haala Guddina sadarkaa Itti haqamu,

Guddinni sadarkaa ragaa sobaa dhiyeessuun yookiin dhimma biroo kamiinuu seera cabsuun argame, itti gaafatamummaayakkichihordofsiisu akka eegametti, sadarkaan guddinaa kenname yeroo kamiyyuu ni haqama.

23.Jijjiirraa Keessoo Hojjetaa

1. Waldaan hojii gamtaa hojii isaatiif barbaachisaa ta'ee yommuu arge, hojimaata ifa ta'e hordofuun, waldaa hojii gamtaa keessatti muuxannoo hojii mijaawaa (barbaachisaa) waldaa hojii gamtaa keessatti gita hojii fi mindaawalqixa irraa garasadarkaa hojii fi mindaa wal fakkaatu qabutti ykn gita hojii tokko irraa gara kan biraatti jijjiiruun hojjechiisuu ni danda'a.

2.Hojjetaan waldaa hojii gamtaa yeroo yaalii isaaxumure sababa rakkoo fayyaatiin bakka amma jirutti hojjechuu yoo dadhabe ragaa doktoraatiin yoo mirkanaa'e:

a) Bakki hojii duwwaa sadarkaa walfakkaatuun ramadamuu danda'u yoo jiraate, sadarkaa qabate ykn

b) Gitni hojii duwwaan sadarkaa walfakkaatu irratti ramadamuu danda'u yoo hin jiraannee fi hojjetaan sadarkaa gadi aanaa irrattiramadamee hojjechuuf fedhii kan qabu yoo ta'e sadarkaan sun hir'atee gara gita hojii ykn gita hojii mijaawaa ta'etti ni jijjiirama.

3. Gitni hojii hojjataa waldaa hojii gamtaa yoo haqame waldaa hojii gamtichaa keessatti gara gita hojiisadarkaa walfakkaatutti ni jijjiirama.

24. Waa'ee akka Eeggataatti hojjechuu

1. Haalli yoo dirqisiise hojjetaa waldaa hojii gamtaa tokko yeroof gita hojii sadarkaa olaanaa irratti yeroo waggaa tokko hin caalleef eeggattummaadhaan hojjechiisuuni danda'a.

2. .Haa ta'u malee, hojjetaan waldaa hojii gamtaa waggaa tokkoo ol barnootaaf ykn leenjiif deeme hanga yeroon barnootaa ykn leenjii xumuramutti gita hojichaahojjetaa eeggataa bakka buusee hojjechiisuu ni danda'a.

3. Hojjetaan eeggattummaadhaan akka hojjetu yeroo taasifamu faayidaaleengita sanaaf qabame yoo jiraate ni argata.

25. Waa'ee jijjiirraaAlaa

1) Jijjiirraan alaa waldaalee hojii gamaatiin kan raawwatamu waldaan hojii gamtichaa barbaachisaa ta'eeyoo itti mul'ate qofa ta'a.

a)Gitoota hojii duwwaa jijjiirraa alaatiin guuttachuu kan danda'angita hojii,sadarkaa fi mindaa walfakkaataa kan qabaniin ta'ee, yuuniyeenii waldaalee hojii gamtaa fi federeeshinii waldaalee hojii gamtaa yoo ta'an waldaalee miseensa isaanii ta'anii fi waldaalee walfakkaatan biro irraa qofa ta'a.

b. Beeksisni jijjiirraa alaa guyyoota hojii 7 walitti aanuuf ni maxxanfamee akka turu ni taasifama.

c. Guyyaa beeksisni kun itti maxxanfame guyyaa qilleensarra oole irraa eegalee akka tokkotti lakkaa'ama

d. Galmeen guyyaa beeksisni qilleensarra oole irraa eegalee guyyoota hojii walitti aansuun kan gaggeeffamu ta'a.

2) Gitoota hojii duwwaa jijjiirraa alaatiin guutuuf ulaagaaleendorgommii kanneen armaan gadiiti.

a) Gitoota hojii qormaata gochaa hin barbaanneef qormaanni barreeffamaa%90, qormaanni afaanii ammoo %10 ta'a.

b) Gitoota hojii qormaata gochaabarbaadaniif qormaanni gochaa %65, qormaata barreeffamaa %25 fi qormaata afaanii %10 ta'a.

c) Dorgomaan gitoota hojii qormaata barreeffamaa barbaadaniif yoo xiqqaate %50 yoo hin arganne qormaata itti aanuuf dhiyaachuu hin danda'u.

3) Gitoota hojii ogummaa addaa barbaadaniif koreen dhaabbata ykn nama dhuunfaa dandeettii qabu afeeruun akka qoraniif gochuu ni danda'a.

4) Hojjettoonni waldaa hojii gamtaa lamaa sadarkaa hojii walfakkaataa irra kanjiran yoo ta'ee fi waldaaleen hojii gamtaa yoo itti walii galan beeksisaa baasuu osoo hin barbaachisin fedhii isaaniitiin wal jijjiiruu ni danda'u. Haa ta'u malee, jijjiirraan osoo hin raawwatamin dura dandeettiwwan xiqqaa barbaadamu guutuu isaanii karaawaldaa hojii gamtaa jijjiirraa gaafatee mirkanaa'uu qaba.

26. Waa'ee bakka bu'insahojii

1) Waldaan hojii gamtaa hojjetaa sababa dhukkuba, boqonnaa fi kkf hojii irraa hafef ykn gita hojii banaa ta'eefhojiin akka hin miidhamneef hojjetaa bakka bu'insaan ramadee hojjechiisuu danda'a.

2) Koreen hojii raawwachiiftuuyookiin boordii waldaalee hojii gamtaa hojiin si'oominaa fi bu'aa qabeessa akka ta'u yoo hubate hojii gaggeessaaf akkasumas hojii gaggeessaan hojjetoota isa jala jiraniif bakka bu'insa barreeffamaan tarreessee kennuu ni danda'a.

3) Bakka bu'ummaan barreeffamaan yoo ta'e; waldaan hojii gamtichaa kutaalee hojii fi qaamolee biro isaan ilaallatuuf galagalchaan akka beekan taasisuu qaba.

4) Hojjetaan bakka bu'insi hojii kennameefhojiiidilee isaa irraa yeroo hafu aangoo mataa isaatiin hojjetaa biraatiif bakka bu'insakennuu hin danda'u.

5) Haala kamiinuu bakka bu'insihojii kennamewaggaa tokko caalu hin danda'u. Barbaachisaa ta'ee yoo argame yeroo kamiyyuu bakka bu'umsicha irraa kaasuun ni danda'ama.

27. Barnootaa fi leenjii hojjetaaqacaramaa

1) Sababoota barnootaa fi leenjiinittikennamuu

a) Hojjetaan beekumsagahaa, ogummaa, dandeettii fi ilaalcha gaarii, akkasumas dorgomaa gahumsaa fi bu'a qabeessa ta'ee, mul'ataa fi ergama waldaa hojii gamtichaa galmaan ga'uuf kan carraaqu fi hojjetaan hojii irratti ramadame yeroon, qulqullinaa fi baay'ina akkasumas gahumsaankeessa bahu uumuuf;

b) Hojjetaan gochaaleesirrii hin taanee fi yeroo hojii qisaasessan;adeemsota, barmaatilee figochoota qulqullinaa fi guddina hojii boodatti harkisan irraa akka of qusatuuf;

c) Beekumsa hojii fi mala hojii haaraa saayinsii fi teeknooloojiin kalaqame mala adeemsota haarawaa horachuu, hojiitti hiikuu fi jijjiirama waliin tarkaanfatugochuuf;

d) Hojjetaan sababa guddina sadarkaa yookiin jijjiirraa irraa kan ka'e hojii fi itti gaafatamummaa dabalataa yeroo fudhatu hojii fi itti gaafatamummaa haaraa kanaaf ga'umsaqabaatee akka argamu gochuuf;

e) Dandeettii hojii isaa fooyyessee bakka hojii ramadame irratti bu'aa hojii fooyyee qabeessa argamsiisuu akka danda'uuf ykn sadarkaa ogummaa isaa irratti hundaa'ee itti gaafatamimmaa dabalataaf akka of qopheessu taasisuuf;

2) Haala barnootaa fi leenjii hojjetaadhaaf kennamuu itti murtaa'u

1. Qaama Leenjisuuf Itti Gaafatamummaa Qabu

Rakkoo hanqina humna nama baratee waldaa hojii gamtaa dhabamsiisuuf karoora misooma humna namaa yeroo gabaabaa, giddu galeessaa fi dheeraa qopheessuun, leenjichi qo'annoodhaan karoora baasuu fi baajeta qabachuun hojjettoonni leenjii akka argatan gochuun gahee waldaa hojii gamtichaati.

2) ulaagaalee filannoo

A) Hirmaattoonni leenjii yeroo gabaabaa kan filataman hojii gaggeessaa waldaa hojii gamtichaa fi itti gaafatamaa bulchiinsa humna namaatiin yoo ta'u, fayyadamtoonni carraa leenjii fi barnoota yeroo dheeraa ammoo hojii gaggeessaa fi hogganaa humna namaatiin filatamuu qabu.

b) Leenjiin yeroo gabaabaa gita hojii hojjattootaa fi hojii hojjetan waliin kan walqabatu ,fi beekumsa, dandeettii fi ilaalcha isaanii kanfooyyessuu ta'uuqaba.

c) Carraan leenjii fi barnoota yeroo dheeraa yommuu qophaa'an leenjichi ykn gosni barnooticha waldaa hojii gamtichaaf faayidaa akka qabu mirkanaa'uu qaba.

d)Carraa leenjii fi barnootaa argame hojjettoonni kallattiifi barbaachisoo ta'an akka dorgomaniif ulaagaaleen dorgommii ni qophaa'u. Kanaafis hojjetootni itti fayyadamuu akka danda'aniifdorgommichi ifatti akka beeksifamuu gochuu fi dorgommichi akka gaggeeffamu ni taasifama.

e) carraa leenjii fi barnoota olaanoo ji'a sadii ol turuuf qabxiin wal dorgommii (filannoo) akkaataa gabatee armaan gadii irratti hundaa'uun ni raawwata.

lakk	Ulaagaalee	Ulfaatina	Ibsa
1	Bu'aa madaallii raawwii hojii	%70	Qabxii giddugaleessa madaallii marsaa lamaa dhiheenya kana xumurame gara dhibbeentaa 70tti jijjiiruun;
	Faayidaa hojii sanfooyyessuuqabu	20	Koreen kun ulaagaa mataa isaa qopheessee leenjichi dorgomaan hojii raawwachaa jiruqulqullina, yeroo fi baay'inaan akka raawwatu hangam akka isagargaaru yaada keessa galchuun ni dorgomsiisa.
	Muuxannoo hojii barbaachisaa ta'e	5	Walitti dhufeenyi muuxannoo hojii dorgomaa fi

			leenjii laatamu gidduu jiru yaada keessa galchuunni ilaalama
	Qulqullina kuusaa	5	Dorgomaa tokkoof adabbiin naamusaa yoo jiraate koreen ulaagaa mataa isaa qopheessee ni dorgomsiisa.

f) Yeroo filannoo barnootaa fi leenjii hojjetoota dubartootaa fi hojjettoonni qaama miidhamtoota ta'an qabxiin waliigalaa isaanii dorgomtoota biroo wajjin wal bira qabamee yoo ilaalamu qabxii 3 oliin yoo caalemalee hanga ulaagaa xiqqaa guutanitti dursi ni kennamaaf.

3) Dirqama carraa leenjii fi barnootaa yeroo gabaabaa fi dheeraa

A) Leenjii yeroo gabaabaa leenjifamanii nbooda hojjettoonni jijjiirama dandeettii fi ilaalcha isaaniirratti dhufe itti gaafatamaadhiyoosaanitti ni gabaasu. Maanuwaalonni leenjiiirraa argaman waldaan hojii gamtichaa taa'uu qaba.

b) Hojjettoonni carraa leenjii fi barnoota yeroo dheeraa irraa fayyadamoo ta'an jalqaba wabii waamuunfi waldaa hojii gamtaa waliin waliigaltee uumuun waggaa leenjii ykn barnootaaf oole dachaa lama tajaajiluu qabu.

c) Hojjetaan dirqama tajaajilaa armaan olitti ibsame raawwachuuf fedhii yoo hin qabaanne baasiwaldaan hojii gamtaa barnootaaf baase yeroo tokkotti kaffaluuf dirqama ni qabaata.

d) Hojjetaan akkaataa waadaa galeen yeroo tajaajilaa barbaadamu osoo hin xumurin hojii gadhiisuu yeroo barbaadu kaffaltiin walgitu yeroo tajaajile irraa hir'ifamee kan hafe akka kaffalu ni taasifama.

e) Hojjetaan sa'aatii hojii idilee waldaa hojii gamtichaa tti fayyadamee ka barate yoo ta'ebarnoota irratti argamu, kaffaltii barnootaaf bahe dabalatee sababa barnootaatiin hojii irraa kan hafe waliin herregamee kaffaluuf dirqama ni qabaata. kaffaluufis dirqama qaba.

Kutaa jahaffaa

Sa'aatii hojjetaa, hayyamaa fi faayidaa

28. Waa'ee Sa'aatii Hojii

1) Guyyaa Fi sa'aatii Hojii Idilee

a) Sa'aatii hojii idilee waldaa hojii gamtaa haala hojjechiisaa fi hojjetaa irratti akkaataa tumaalee labsii lakk.1156/2011 giddu galeessaan guyyaatti sa'aatii saddeet fi torbanitti sa'aatii afurtamii saddeet hin caalle dha.

b) Sa'aatii hojii seensaa fi ba'uu istaandaardii, guyyoota hojii haala qilleensaa naannoo waldaa hojii gamtaa irratti hundaa'uun guyyoonni hojii waliigaltee waldaa hojii gamtaa fi hojjetaa gidduu jiru irratti hundaa'uun Wiixataa hanga sanbata duraa kan ta'u ta'a

c) Maalummaa humna hojii, waldaan hojii gamtaa fi hojjetaan guyyoota hojii torbanii kamiyyuu irratti yeroo walii galan sa'aatii hojii gabaabsuun garaagarummaa guyyoota hafaniif sirreessuun ni danda'ama.

d) Waldaan hojii gamtaa tokkoon tokkoon hojjetaatiif unka to'annoo yeroo ni qopheessa, hojjetaan kamiyyuu unka to'annoo yeroo keessatti hojii irratti argamuun isaa ilaalchisee, hojii jalqabuu isaa dura guyyaatti al lama mallattoo isaa kaa'uu qaba.

e) Hojjetaan kamiyyuu sa'aatii hojiitti kan hin argamne yoo ta'e, koreen hoggansa ykn boordii ykn hogganaan ykn hogganaan dhiyeenyaa tarkaanfii barbaachisaa ta'e irratti fudhachuu danda'a.

2.Sa'aatii Hojii Dabalataa

Hojiin sa'aatii dabalataa waldaalee hojii gamtaa keessatti hojjechiisaa fi hojjetaa yoo ta'e labsii lakk.1156/2011 jalatti tumameen hojiirra oola.

29. Waa'ee Ayyaana Uummataa Fi Guyyaa Boqonnaa Torbanii

Hojjetoota waldaalee hojii gamtaa dhimma hojjechiisaa fi hojjetaa yoo ta'e guyyoota boqonnaa ummataa fi guyyoota boqonnaa torban torbaniin hojiirra oolchuu Labsii Lakk.1156/2011 bu'uura tumaaleetiin hojiirra kan oolu ta'a.

30. Haala Kenniinsa Hayyamaa

1) Boqonnaa waggaa

Waldaaleen hojii gamtaa hojjataa kamiifuu boqonnaa waggaa kan kennan yoo ta'u, guyyoonni boqonnaa waggaa akka armaan gadiitti kan kennamu ta'a..

a) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa waggaa tokko tajaajile boqonnaa waggaa guyyoota hojii kudha jaha ni argata.

b) Hojjetaan waggaa tokkoo ol tajaajile tokkoon tokkoon tajaajila waggaa lamaa dabalataaf guyyaan hojii tokko ni dabalama/ ni kenna. Haa ta'u malee, boqonnaan waggaa kennamu guyyoota hojii 26 hin caalu.

c) Boqonnaan waggaa maallaqaan kan hin jijjiiramne dha. Haa ta'u malee, waliigalteewwan lamaan keessatti hojiiwwan ariifachiisaa yeroo jiranii fi hojjetaan tokko sababa tajaajila addaan cituutiin boqonnaan waggaa tti yoo hin fayyadamne maallaqaan ni kaffalamaaf.

d) Yeroo tajaajilaa boqonnaa waggaa argachuuf ulaagaa guutuu qabu murteessuuf jecha waldaa hojii gamtaa guyyoota digdamii jahaaf kan tajaajile, hojjetaan tokko akka ji'a tokkoof hojjeteetti fudhatama.

e) Yeroon tajaajila hojjetaa tokkoo waggaa tokkoo gadi yoo ta'e boqonnaa yeroo tajaajilaa wajjin walsimu ni kennamaaf

f) Hojjetaan boqonnaa waggaa irratti mindaan kaffalamu osoo hojii irra jiraatee silaa kaffalamuun wal qixa ni ta'a.

2) Haalli Kenniinsa Boqonnaa Waggaa Akka Armaan Gadiitti ta'a.

a) Hojjetaan tokko waggaa tokko erga tajaajilee booda boqonnaa waggaa jalqabaa fi sana booda waggaa waggaan walitti aansuun yeroo hunda boqonnaa waggaa ni argata.

b) Karoora waldaa hojii gamtaa irratti hundaa'ee fi fedhii hojjetaa hanga danda'ametti tilmaama keessa galchuudhaan hayyamaa boqonnaa waggaa sagantaadhaan hojiirra ni oola.

c) Hojjetaan yeroo boqonnaa fudhatu mindaa ji'a boqonnaa irra jiru dursee fudhachuu ni danda'a.

3. Waa'ee Heyyama Boqonnaa Waggaa Qoqqooduu fi Dabarsuu

- a) Hojjataan boqonnaan waggaa isaa akka qoodamu gaafatee fi hojjechiisaan waldaa hojii gamtichaaf akka kennuuf waliifgaluu danda'u.
- b) Haalli hojii waldaa hojii gamtaa yeroo dirqisiisu inni ykn hojjetaan hayyamni akka dabarfamuu fi waldaan hojii gamtaa waliigaltee irratti boqonnaan waggaa hojjetaan dabarfamuu ni danda'a. Haa ta'u malee haala kana keessatti yeroon boqonnaa waggaa fudhachuu waggoota lamaan itti aanan irra dheerachuu hin danda'u.
- c) Hojjetaan tokko boqonnaa waggaa osoo jiruu dhukkubsatee dhaabbata yaalaa yoo seene boqonnaan dhukkubsataa yeroo sanaaf ni kennama. Boqonnaan akkaataa labsii hojjechiisaa fi hojjetaa 1156/2011 tiin kan raawwatamu ta'a.

4) Waa'ee Hojjetaa Boqonnaa Irra Jiru Waamuu

- a) Hojjetaan boqonnaa irra jiru tokko haalli dursee hin beekamnee fi argamuun hojjetaa barbaadu yeroo isa mudatu waamamuu ni danda'a;
- b) Hojjataan boqonnaa irraa yommuu waamamu, yeroo adeemsa keessa dabarse osoo hin dabalatin boqonnaan waggaa hafe maallaqaan ni kaffalama.
- c) Waldaan hojii gamtaa baasii geejjibaa fi mindaa imala hojjataan sababa boqonnaa irraa waamameef bahe ni kaffala.

31. Kenniinsa Hayyama Addaa

1. Boqonnaa Dahumsaa

- a) Hojjettuu waldaa hojii gamtaa ulfaa, akka ajaja doktorri qorannoo ulfaa wajjin walqabatutti boqonnaan kaffaltii qabu ni kennamaaf. Haa ta'u malee, hojjetaan erga wal'aansa booda ragaa yaalaa dhiyeessu qaba.
 - a) Hojjetaan ulfaa tokko osoo hin dehiin dura akka boqotu ogeessa fayyaatiin yoo ajajame hojjechiisaan boqonnaa kaffaltii qabu ni kenna
 - b) Hojjettuu ulfaa waldaa hojii gamtaa guyyaa da'umsaa eegamu guyyoota 30 dura yeroo yeroon ishee gahu, guyyoota walitti aansuun boqonnaa dahumsa duraa fi guyyaa

dhalootaa booda guyyoota 90 walitti aansuunkaffaltii waliin boqonnaan dahumsaa ni kennamaaf.

d) Hojjataan sun boqonnaa dahumsaa guyyoota 30 osoo hin dahiin dura fudhatte, hanga guyyaa deessetti yoo hin deenye, bu'uura keewwata kana keewwata xiqqaa 1(c) tiin hayyama argachuu ni dandeessi. Guyyaa hojii 30 boqonnaa dahumsaa osoo hin xumuramin yoo deesse, boqonnaan dahumsa boodaa guyyoota 90 itti fufa.

e) Hojjetuun ulfaa kamiyyuu yeroo ulfi irraa bahuu isaa doktoraan mirkanaa'e guyyoota isheen hojii irraa hafte mindaan hir'ifamu.

2. Boqonnaa Dhukkubaa

a) Hojjetaan tokko yeroo yaalii erga xumuree booda sababa dhukkubaan hojjechuu yoo dadhabe boqonnaan dhukkubaa ni kennamaaf.

Boqonnaan dhukkubsataa yeroo hojjetaan ajaja doktoraatiin hospitaala seenu ykn hospitaala keessaa bahudha.

.b) Keewwata kana keewwata xiqqaa 2(a) jalatti boqonnaan dhukkubsataa guyyaa jalqabaa erga fudhatee kaasee ji'oota kudha lama keessatti boqonnaan walitti aansuun ykn yeroo adda addaatti fudhatame haala kamiinuu ji'a jahaa caaluu hin qabu.

c) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa kamiyyuu sababa dhukkubaan hojii irraa kan hafe yoo ta'e, guyyaa itti aanutti hogganaa isaa dhiyootti ykn dhimmicha gabaasuu qaba, hoggantoota waldaa hojii gamtaa dhimmi ilaallatuuf beeksisuu qaba.

d) Hojjetaan boqonnaa dhukkubaa kamiifuu ragaa boqonnaa yaalaa dhaabbata fayyaa seera qabeessa ta'een mirkanaa'e irraa yeroo dhiyeessu qofa..

e) Hojjetaa waldaa hojii gamtaa yeroo yaalii xumureef boqonnaan dhukkubaaa mindaa guutuu waliin ji'a tokkoof kan kennamaaf yoo ta'u, . ji'oota lamaan dhufaniif mindaa %50 kaffalamuun ji'oota sadan dhufaniif kan hin kaffalamne ta'a.

3. Heyyama dhimma maatiitiif kennamu

a) Haadha manaa hojjetaa kamiyyuu, warra, mucaa, obboleettii, obboleessa, akaakayyuu, akkoo, adeera, abbaa warraa ykn haadha warraa, obboleettii, obboleessi tokko yoo du'e boqonnaan gadda kaffaltii qabu guyyoota sadii ni kennama.

b) Haati warraa hojjetaa tokkoo yeroo deesse guyyoota sadii walitti aansuun boqonnaan kaffaltii qabu ni kennamaaf.

c) Hojjetaan tokko haalli addaa yoo mudate hanga guyyoota shanii walitti aansuun boqonnaa kaffaltii malee argachuuf mirga qaba. Haa ta'u malee gama kanaan hayyamni kenname bara faayinaansii keessatti dachaa lamaa ol ta'uu hin danda'u.

4. HayyamaDhimma Dhuunfaaf Kennamu

a) Hojjetaan falmii hojii akka dhiyeessu yookiin dhaddacha falmii hojii irratti argamuun raawwachuu fi qaamolee haqaa duratti yeroo ragaa bahuu qofaaf kaffaltii waliin hayyamni ni kennamaaf.

b) Hojjetaan tokko gaa'ila seera qabeessa yommuu seenu hojjataan boqonnaan guyyaa torba yeroo tokko qofa ni kennamaaf.

c) Hojjetaa barnoota ykn leenjii irratti hirmaatuuf qormaata biyyoolessaa sa'aatii hojii idileetti fudhatamuuf qaama barbaachisaa ta'e akka ragaa sagantaa qormaataa dhaabbatichi baaseetti, hojjetaa qormaata fudhatuuf yeroo qormaanni fudhatu qofaaf hayyamni kaffaltii qabu kennamuu ni danda'a.

5. Waa'ee Heyyama Addaa Mindaa Malee

a) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa yeroo yaalii xumureef sababa gahaa ta'een kaffaltii malee boqonnaan addaa yeroo gaafatu dantaa waldaa hojii gamtaa irratti dhiibbaa yoo hin geessisne, hanga ji'a tokkoofi walakkaan murtii koree hoggansa ykn bardiin isaaf hayyamuu danda'a.

c) Kanaan ala hojjataan boqonnaa kaffaltii malee fudhatu buusii sooramaa guutummaa guutuutti ni kaffala.

32. Haala Hojii Hojjettoota Dubartootaa

Haala hojii hojjettoota dubartootaa waldaalee hojii gamtaa keessatti bu'uura tumaalee labsii lakk.1156/2011 dhimma hojjechiisaa fi hojjetaa irratti hojiirra ni oola.

33. Haala Hojii Hojjettoota Dargaggootaa

Haala hojii dargaggoota hojjettoota waldaalee hojii gamtaa keessatti akkaataa tumaalee labsii lakk.1156/2011 dhimma hojjechiisaa fi hojjetaa irratti hojiirra ni oola.

34. Haala Kaffaltii Geejibaa fi Durgoo Olmaa

1) Haala Baasii Geejibaa fi Durgoo Oolmaa Murteessuu

a) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa tokko bakka hojii idilee isaatiin alatti bakka hojii biraa deemee guyyuma sanatti deebi'uu hin danda'u yoo ta'e, guyyaa guyyaan baasii nyaataa fi bakka jireenyaa sa'aatii 24f kaffalamu ni kaffalama, hojiif bakka hojii biraa deemee guyyuma sanatti yoo deebi'e, qarshiin ni kaffalamaaf.

b) Hangi kaffaltii durgoo guyyaa hojjettoota waldaa hojii gamtaatiif kaffalamu qoratamee yaa'ii waliigalaatiin kan murtaa'u ta'a.

Dambiin keessoo waldaa hojii gamtaa hammatamee hojiirra ni oola. Yaa'ii waliigalaa waldaa hojii gamtichaatiin kan hin murtoofne kaffaltiin durgoo akka kaffaltii seeraan alaa ta'ee fudhatama.

c) Hojjetaa waldaa hojii gamtaa bakka hojii idilee isaa irraa gara magaalaa itti argamutti socho'uudhaan hojii isaa raawwateef durgoon hin kaffalamu.

d) Tilmaamni waliigaltee durgoo guyyaa guutuu keessaa %10 ciree, %25 laaqana, %25 irbaataa fi %40 sireedhaaf.

2) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa ykn qaamolee biroo bakka hojii idileetiin ala deemanii guyyaadhuma sana yoo deebii'an kaffaltiin durgoo akkaataa shallaggii yeroo armaan gadiitiin hojiirra oola.

a) Hojjetaan tokko sa'aatii 1:00 waaree dura hojiitti deemee hanga sa'aatii 6:00 waaree dura bakka hojii irraa deebi'e yoo ta'e, baasii ciree ni deebifama, 10 % ni kaffalama.

Sa'aatii waaree booda yoo deebi'e baasii ciree fi laaqana irraa %35 ni kaffalamaaf.

Galgala sa'aatii 2:00 booda hojii irraa yoo deebi'e baasii ciree, laaqana fi irbaata irraa %60ni kaffalamaaf.

b) Hojjetaan ganama sa'aatii 1:00 booda hojiitti deemu ganama sa'aatii 6:00 dura yoo deebi'e kaffaltiin isaa hin kaffalamu. kan guyyaa sanaa. Yoo waaree dura sa'aatii 6:00 fi galgala sa'aatii 2:00 gidduutti deebi'e, baasii laaqanaaf %25 deebi'ee ni kaffalama, galgala sa'aatii 2 booda yoo deebi'e baasii laaqanaa fi irbaataa %25 ni deebifama.

c) Guyyaadhuma kana sa'aatii 6:00 waaree booda yoo bahee sa'aatii galgalala sa'aatii 2:00 booda yoo deebi'e baasii irbaataa irraa %25 ni kaffalama. Guyyaa sana galgala sa'aatii 2:00 dura yoo deebi'e kaffaltiin hin kaffalamuuf.

d) Gabaasni raawwii hojii dirree isa dhumaa supparvaayizara dhiyootti dhiyaachuu qaba. Hogganaa hojii sanaaf gabaafameyeroo fi bakka murtaa'etti hojiin sirnaan hojjetamuu isaa mirkaneessee herregni akka bu'u gochuu qaba.

e) Kaffaltii tajaajilaa waldaan hojii gamtaa tajaajila nyaataa ykn mana ciisicha siree akka armaan olitti ibsametti kennu reetiin kun durgoo irraa ni hir'ifama.

3) Haala Baasii kaffaltii Geejjibaa Fi Durgoo Oolmaa

Baasii geejjibaa akkaataa taarifa Abbaan Taayitaa Geejjibaa Daandii baaseen kan kaffalamu nagaheen ta'a.

4) Akkaataa Kaffaltii baasii geejjibaa fi durgoo oolmaa imala alaa murteessuu

Hojjettoonni waldaalee hojii gamtaa hojiif yeroo biyya alaa deeman, qarshiin geejjibaa fi imala mootummaanni kaffalama. Akkaataa sirna kaffaltii imala biyya alaatiin hojiirra kan oolu ta'a.

5) Sirna kaffaltii Baasii Bilbilaa murteessuu

a) Tajaajila bilbilaa fi interneetii qunnamtii daldalaafi waajjira waldaa hojii gamtaa ykn waajjiraan alatti kutaaleen isaan barbaadan bilbila waajjiraa fi sarara moobaayilaa adda ta'e qabaachuu qabu.

b) Barbaachisummaa fi hanga kaffaltii ji'a ji'aan kaffaltii bilbilaa, akkaataa bal'ina hojii fi barbaachisummaa hojii biirichaa, akkasumas baajata ji'aa hogganaan qoratamee koree hoggansa ykn boordiitiin madaalamee yaa'ii waliigalaatiin mirkanaa'uu qaba.

c) Waldaan Hojii Gamtaa bilbila hojjattoonni dhimma dhuunfaaf bilbilaniif kaffaltii hin kaffalu.

35. Fandii Tajaajila Sooramaa Hojjetaa

1) Waa'ee Galmee Wabii Hawaasummaa fi Lakkoofsa Addaa

a) Akkaataa "Labsii Soorama Hojjetoota Dhaabbata Dhuunfaa Lakk. 715/2003" tiin karoora sooramaa hojjetoota waldaalee hojii gamtaa kaffaltiin isaaniif kaffalamuu qaba.

b) Labsii hundeeffama waldaa hojii gamtaa, seenaa jireenyaa hojjetootaa, xalayaa qaxarrii fi jaarmiyaa dhuunfaa biroo hojjettoonni odeeffannoo Ejensii Wabii Hawaasummaa barbaadu qindeessuun galmeessuu qabu.

c) Waldaa hojii gamtaa haaraa hundeeffamanii fi sanada galmee hojjetoota dhaabbilee dhuunfaa erga hundeeffamanii guyyoota jaatama keessatti Ejensiin Wabii Hawaasummaa kennuu qabu.

d) Waldaaleen hojii gamtaa sanada galmee hojjataa haaraa hojjetaan erga qacaramee guyyoota jaatama keessatti dhiyeessuu qabu.

Hojjettoonni dhaabbatichaa dhaabbata wabii hawaasummaa kennuu qabu.

e) Herrega wabii hawaasummaa waldaan hojii gamtaa yookiin hojjetaan kamiyyuu ragaa galmee yeroo dhiyeessu lakkoofsi ni kennamaaf.

f) Tajaajila bilbilaa fi interneetii qunnamtii daldalaaf waajjira waldaa hojii gamtaa ykn waajjiraan alatti kutaaleen isaan barbaadan bilbila waajjiraafi sarara moobaayilaa adda ta'e qabaachuu qabu.

g) Barbaachisummaa fi hanga kaffaltii ji'a ji'aan kaffaltii bilbilaa, akkaataa bal'ina hojii fi barbaachisummaa hojii biirichaa, akkasumas baajata ji'aa hogganaan qoratamee koree hoggansa ykn boordiitiin madaalamee yaa'ii waliigalaatiin mirkanaa'uu qaba.

h) Waldaan Hojii Gamtaa bilbila hojjattoonni dhimma dhuunfaaf bilbilaniif kaffaltii hin kaffalu.

35. Fandii Tajaajila Sooramaa Hojjetaa

1) Waa'ee galmee wabii hawaasummaa fi lakkoofsa eenyummaa

a) Akkaataa "Labsii Soorama Hojjetoota Dhaabbata Dhuunfaa Lakk. 715/2003" tiin karoora sooramaa hojjetoota waldaalee hojii gamtaa kaffaltiin isaaniif kaffalamuu qaba.

- b) Labsii hundeeffama waldaa hojii gamtaa, seenaa jireenyaa hojjettoota, xalayaa qaxarii fi jaarmiyaa dhuunfaa biroo hojjettoonni odeeffannoo Ejensii Wabii Hawaasummaa barbaadu qindeessuun galmeessuu qabu.
- c) Waldaa hojii gamtaa haaraa hundeeffamanii fi sanada galmee hojjettoota dhaabbilee dhuunfaa erga hundeeffamanii guyyoota jaatama keessatti Ejensiin Wabii Hawaasummaa kennuu qaba.
- d) Waldaaleen hojii gamtaa sanada galmee hojjataa haaraa hojjetaan erga qacaramee guyyoota jaatama keessatti dhiyeessuu qabu, hojjettoonni dhaabbatichaa dhaabbata wabii hawaasummaa kennuu qabu.
- e) Herrega wabii hawaasummaa waldaan hojii gamtaa yookiin hojjetaan kamiyyuu ragaa galmee yeroo dhiyeessu lakkoofsi ni kennamaaf.
- f) Odeeffannoo galmee waldaa hojii gamtaa kamiyyuu fi hojjettoota isaa irratti jijjiiramni yeroo uumamu guyyoota jaatama keessatti Ejensiin wabii hawaasummaa jijjiirrama kana hojjettoota dhaabbata dhuunfaa ragaa deeggarsaa waliin beeksisuu qaba.
- g) Lakkoofsa galmee wabii hawaasummaa yeroo waldaan hojii gamtaa diigamu, qulqullaa'u ykn kan hin jirre waliin walitti makamu kennamu guyyoota 60 booda hogganaan ykn inspeektarichi hojjettoota dhaabbata dhuunfaa dhaabbata wabii hawaasummaa ni beeksisaa
- h) Odeeffannoo hojjetaa qindeessuun gara Ejensii wabii hawaasummaa hojjettoota dhaabbata dhuunfaatti akka hin dabarre itti gaafatamaan ykn hogganaan waldaa hojii gamtaa dhimmi ilaallatu akkaataa Labsii Hojjetaa fi Hojii Keewwata 9 tiin itti gaafatamummaani qabaata.

2) . Buusii fandii soorama tajaajila hojjettoota

- a) Buusii soorama tajaajilaa waldaa hojii gamtaa irraa mindaa hojjettoota waldaa hojii gamtichaa irratti hundaa'uun hojjetaa keessaa dhibbeentaa kudha tokkoo fi dhibbeentaa torba ta'a.
- b) Tokkoon tokkoon waldaa hojii gamtaa hanga beeksisaa biraa kennamutti buusii sooramaa hojjettoota mindaa isaanii irraa hir'isuun qooda mataa isaa dabalatee ni kaffala.

Hanga dhuma baatii kanaatti fandii sooramaatiif gumaacha gochuun dirqama.

c) Waldaalee hojii gamtaa buusii sooramaa irraa qooda hojjettoota mindaa dhuma ji'a tokkoon tokkoon hojjettootaaf kaffalamu irraa osoo hin hir'isiin hawaasni gumaacha ofumaa akka kaffalu ni taasifama.

d) Baankii dhaabbata dhuunfaa karoora raawwii soorama hojjettoota dhaabbata dhuunfaa jalatti haguugame kamiyyuu herregaaf maqaa fi teessoo baankii herregni itti argamu gara dhaabbata wabii hawaasummaa hojjettoota dhaabbata dhuunfaa ykn qaama gumaacha sooramaa sassaabuuf aangoo kenne barreeffamaan beeksisuuf dirqama qaba.

e) Waldaaleen hojii gamtaa gumaacha sooramaa hojjettoota kaffaltii tajaajilaa, erguu, liqaa ykn tajaajila kamiyyuu fayyadamuu hin danda'u.

f) Buusiin sooramaa ji'a ji'aan sadi irraa eegalee gara dhaabbata wabii hawaasummaa ykn bakka bu'aa hojjettoota dhaabbata dhuunfaatti dabarfamuu Waldaaleen hojii gamtaa ji'a tokkoo ol hin dabarsin herrega baankii isaanii irraa ni hir'ifama ykn qabeenyi ni gurgurama buusiin sooramaa gara fandii sooramaatti galfama.

36. Umurii Soorama Bahuu

1) Umuriin sooramaa waggaa jaatamaa ta'a guyyaa dhaloota hojjettaa yeroo jalqabaaf qacarame irratti hundaa'uun. Damee ogummaa hojjettaan salphaatti bakka buufamuu hin dandeenye qofa keessatti daangaan umurii keewwata kana keewwata xiqqaa (1) jalatti kaa'ame salphaatti hojjettootaan kan bakka bu'u miti yoo ta'e,

Umurii sooramaa daangaa umurii murtaa'e ol murteessuu kan danda'u dirree hojii qofa. Gama biraatiin ammoo cimsee yookiin soorama hojjettoota hojii fayyaa fi lubbuu namaa balaa irra buusu irratti bobba'aniif daangaa umurii kaa'amee gadi ta'e umurii ba'uu murteessuu danda'a. Daangaan umurii keewwata kana keewwata xiqqaa (1) jalatti kaa'ame salphaatti hojjettootaan kan bakka bu'u miti.

37. Haala Kaffaltii Tajaajila Sooramaa Fi Durgoo

1. Yeroo addaan citu akkaataa Labsii Sooramaa Lakk. 715/2003 hojjettoota dhaabbata dhuunfaa keewwata 8 tiin soorama tajaajilaa ni shallagamee durgoon ni kaffalamaaf.

2) Hanga soorama tajaajilaa hojjetaa waldaa hojii gamtaa kamiifuu kaffalamu bu'uura labsii lakk.715/2003 keewwata 9tiin hojjetaa dhaabbata dhuunfaatiif murtaa'een ni kaffalama.

38. Faayidaalee Adda Addaa

1) Kaffaltii Durgoo Gammoojjii Murteessuu

a) Naannoo hojjetaan itti ramadamu baayyee ho'aa dha, akkasumas dhiibbaa inni jireenyaa fi hojii hojjetaa irratti qabus mindaa ykn deeggarsa dhibbeentaa baasii dandamachuuf bahu ofirraa ittisuuf kennamudha.

b) Hojjetaa waldaa hojii gamtaa naannoo mootummaan dhaabbataadhaanramadame keessatti akka hojjetu ramadame mindaa ykn qarshii isaa irratti dabalataan mindaa ykn qarshii isaa keessaa %30 akka mindaa gammoojjiitti kan kaffalamu ta'a. Dabalataanis dhaabbatichi akka barbaachisummaa isaattidurgoo gammoojjiitiifkaffalamuu qabu akka bakkichaatti ni murteessa.

c) Hojjetaan durgoo gammoojjii kan argatu yeroo hojiif gammoojjiitti ramadamee jiru qofa ta'a.

d) Hojjetaan tokko qacaramee waliigaltee hojii yeroo mallattaa'u, mindaan gita hojii tilmaama keessa galchuun kan murtaa'e yoo ta'e durgoon hin kaffalamu ..

2) Miidhaa Yeroo Hojii Irra Gaheef Tajaajila Yaalaa Haguugameef Kaffaltii Murteessuu

Kaffaltii tajaajila yaalaa waldaalee hojii gamtaatiin haguugame miidhaan hojii irratti hojjechiistotaa fi hojjettootaan mudateef murteessuu dhimmichi akkaataa tumaalee labsii lakk.1156/2011 tiin hojiirra kan oolu ta'a.

3) Wabummaa Inshuraansii Murteessuu

a) Waldaan hojii gamtaa hojjettoota naannoo hojii balaadhaaf saaxilamu keessatti hojjetaniif inshuraansii kennuu ni danda'a.

b) Kutaalee hojii balaadhaaf saaxilamoo ta'anii fi dambii ittiin bulmaataa waldaa hojii gamtaa jalatti inshuraansii barbaadan irratti hundaa'a.

c) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa tokko balaa yeroo hojjatu mudateen du'uu ykn qaama hir'ina gartokkee ykn dhaabbataa ta'e balaa yoo mudate beenyaan kaffalamuu qabu Imaammanni inshuraansii balaa inni uwwisu qofaaf ta'a.

d) Hojjetaan kallattiin hojii oomishaa irratti bobba'ee maqaan isaa gara dhaabbata inshuraansii osoo hin dabarfamin inshuraansiidhaan akka haguugamu yookiin

kaffaltiin kaffaltii barbaachisu yoo hin kaffalamiin ykn waliigaltee inshuraansii yeroon yoo hin haaromfamne Kaffaltiin imaammata inshuraansii hojjettoota biroo hojjetaadhaaf kaffalamuu qabu kamiyyuu yookiin dhaaltota isaa seera qabeessa ta'aniif kaffala.

4) Ittisa yeroo Balaa fi Uffata Danbii Seeraa Hojjetaa

a) Waldaan hojii gamtaa hojjettoota gitoota hojii uffata hojii fi eegumsa nageenyaa gama hojii isaaniitiin barbaadanitti ramadaniif, dhaabbatiichi uffata hojii fi meeshaalee nageenyaa dhiyeessuu qaba.

b) Waldaan hojii gamtaa hojjettoota uffata hojii barbaadaniif uffata bitachuu ykn dhiyeessuu qaba. Haa ta'u malee waldaa hojii gamtaa industirii adeemsa hojii hundeesse, uffata hojjettoota warshaa keessa hojjetaniif barbaachisu gosaa fi baay'inaan yeroon dhiyeessu qorannoo irratti hundaa'uun dambii baasuun murtaa'uu ni danda'a.

c) Uffanni hojii fi eegumsa nageenyaa yeroo hojii fi bakka hojiitti qofa kan uffatamuu fi Of eeggannoo nageenyaaf uffachuu fi itti fayyadamuun dirqama.

d) Uffanni hojii fi meeshaaleen ittisaa biroo hojjetaadhaaf kennamu dagannoon osoo hin taane yeroo hojii irra jiruudhaaf. Karaa birootiin asiidii fi meeshaaleen walfakkaatan faayidaa kan hin qabne yookiin tajaajilaan ala yoo ta'e itti gaafatamaa biirichaa yoo agarsiise kan biraa bakka bu'a

.e) Hojjetaan yuunifoormii kennameef maallaqa yuunifoormii bitachuuf waldaa hojii gamtaa gaafachuu hin danda'u. Waldaan hojii gamtaa hojjetaaf maallaqaan kaffalu hin danda'u.

5) Waa'ee Tajaajila Liqii Argachuu Hojjetaa Waldaa Hojii Gamtaa

a) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa tokko balaan ariifachiisaan yoo isa quunname mindaa ji'a lamaa kan waggaa tokko keessatti kaffalameexumuramu, yookiin liqii dhala irraa bilisa ta'e mindaa ji'a afurii waggaa lama keessatti kaffalamu kennamuufii ni danda'a. Liqii kana argachuuf hojjetaan yoo xiqqaate waggaa tokko tajaajila qabaachuu qaba.

b) Waldaa hojii gamtaa irraa hojjetaan maallaqa liqeeffachuu barbaadu, maallaqa liqeeffatu yeroo meeqatti akka kaffalu iyyata liqii kan ibsu dhiyeessuu qaba. Haaluma kanaan hogganaan ykn bakka bu'aan waldaa hojii gamtaa gaaffii liqii dhiyaateef, barbaachisummaa liqii sanaattiyoo amane liqicha ni mirkaneessa.

c) Unka iyyannoogaaffii liqii itti gaafatamaa kutaa herregaa ykn bakka bu'aan guutamee mallattaa'ee hogganaa ykn bakka bu'aan ulaagaaleen barbaachisan sirnaan guutamuu isaanii fi wabii walgitu dhiyaatee mallattaa'uu isaa mirkaneessee murtoo ni kenna.

d) Hojjetaan liqeeffataaf wabii ta'u, yeroo yaalii xumuree yoo xiqqaate ji'a 6 kan tajaajile fi mindaan isaa mindaa liqeeffataa wajjin wal gitu ykn ol ta'uu qaba.

e) Hojjetaan liqeeffataa tokkoof wabii ta'e, wabiin duraa osoo hin xumurin nama biraatiif wabii ta'uu hin danda'u.

f) Hojjetaan liqii fudhate ji'a itti aanutti liqii deebisuu ni jalqaba. Kaffaltiin kun ji'oota liqiin fudhatame waliin walqixa qoodama. Hojjetaan tokko mindaa ji'aa gadi kaffaluu hin danda'u. Ji'a kaffaltii ibsame irra darbee kaffaluu hin danda'u.

g) Liqiin hojjetaan fudhate, kaffaltiin biroo fi hir'ifama ajaja mana murtiitiin kennamu mindaa qulqulluu ji'aa hojjetaa irraa walitti dabalama. Mindaan harka sadii keessaa tokko ol ta'uu hin qabu.

h) Hojjetaan tokko sababa adda addaatiin liqii kaffaluu yoo dhiisee fi hojii idilee irratti hin argamne maallaqni liqeeffame mindaan hin kaffalamiin yoo jiraate gara kaffaltii liqaa fi hojjetaa liqaa armaan olii kanaaf wabii ta'e irraa dabarsuun ni haguugama.

6) Tajaajila Ispoortii fi Bakka Bashannanaa Argachuu

Waldaan hojii gamtaa hamilee meeshaalee bashannanaa fi ispoortii hamilee fi sochii hawaasummaa hojjetootaa guddisan ni kennu.

Hanga dandeettiin hayyamutti hojjetoota waliin ta'uun qophaa'uu danda'u. Maallaqni tajaajila kanaaf barbaachisu Yaa'ii Waliigalaa keessatti tajaajila hawaasummaa fi humna namaatiin ni xuuxama.

39. Sirna Raawwii Onnachiiftuu

- 1) Hojjetaa bu'aa olaanaa Waldaa hojii gamtaa keessatti fideef waldaan hojii gamtaa kaka'umsa hojjetaaf Onnachiiftuu Hoggantootaa fi qacartootaaf dhuma yeroo hojii isaanii irratti kennamuu ni danda'a.
- 2) Waldaan hojii gamtaa bu'aa qulqulluu waggaa miseensotaaf qoodame irraa onnachiiftuuf ramaduu ni danda'a.
- 3) Waldaaleen hojii gamtaa onnachiiftuu hojjetootaa hojiirakan oolchan raawwii onnachiiftuu akka bulmaata dambii keessaa keessatti hammatameen ta'ee, yaa'iin mirkanaa'uun hojii irra oolfamuu qaba.
- 4) Keewwata kana keewwata xiqqaa 3 irratti kan ibsame akkuma eegametti ta'ee, kaffaltiin onnachiiftuu hojii dirqamaa osoo hin taane, hojiirra kan oolu yeroo koreen hooggansaa ykn boordiin barbaachisaa ta'ee itti amanee fi yaa'ii waliigalaatiin mirkanaa'e qofaadha.
- 5) Kaffaltiin onnachiiftuu hoggantootaa fi hojjetootaaf kan hayyamamu waldaan hojii gamtaa odiitiin yoo mirkanaa'ee fi bu'aan argamu yoo xiqqaate kaappitaala jiru keessaa %15 fi isaa ol ta'a.
- 6) Hoggantoonni fi qacartoonni haal-duree armaan gadii kan guutan yoo ta'e onnachiiftuu argachuuf kan qaban:-
 - a) Hogganaa tokkoof qabxiin raawwii hojii giddu galeessaan dachaa lamaa dhibbeentaa 92 fi isaa ol yoo ta'u hojii waldaa hojii gamtaa waggaa waldichi raawwii karoora dhibbeentaa 95 fi isaa ol yoo galmeesse, .
 - b) Hojjetaa tokkoof bu'aan raawwii hojii giddu galeessaa yeroo lamaa dhibbeentaa 90 fi isaa ol ta'ee raawwii karoora waggaa keessatti dhibbeentaa 95 fi isaa ol yoo galmaan ga'e, hogganaan bara baajataa guutuu waldaa hojii gamtaa keessatti hojjechaa ture. Yoo ta'e,
 - c) Hojjetaan tokko irratti Koree naamusaa Waldaa Hojii Gamtaatiin balleessaa isaaf tarkaanfii naamusaa cimaan yoo irratti fudhatameehojjetaa sun kaffaltii onnachiiftuu bara baajataa sana keessatti argamu irraa fayyadamaa ta'uu hin danda'u,

d) Hojjetaan bu'aa qorannoo herregaa irratti hanqina qabu hanga hanqinni sun qoratamutti fayyadamaa onnachiiftuu ta'uu hin danda'u.

e) Onnachiiftuu waggaatti al tokko hojjettoota onnachiiftuu argachuuf ulaagaa guutaniif kennamu mindaa ji'a sadii darbuu hin qabu.

7) Sirni kenniinsa onnachiiftuu sagantaa waldaan hojii gamtaa baaseen ta'ee, raawwii isaa akka armaan gadiitti ta'a:

a) kaffaltii yeroo tokkotti bifa kennaa yookiin badhaasa gosaan;

b) Iddoowwan seena qabeessa biyya keenyaa akka daawwatan gochuu, .

c) Daawwannaa carraa biyya alaa waldaa hojii gamtichaaf faayidaa qabu dursa ni kenna;

d) Dhaabbilee miidiyaa hawaasaatiin maqaan isaanii akka ibsamu, .

e) Waldaan hojii gamtaa akka isaan fayyadamoo taasisuuf carraa barnootaa adda addaa baasii uwwisu.

f) Yaa'ii waliigalaa waldaa hojii gamtaa fuulduratti waraqaa ragaa galateeffannaa kennuu ni danda'u.

8) Gosaa fi hammi onnachiiftuu hojjettootaaf kennamu akkaataa raawwii hojii isaaniitiin garaagarummaa waan qabuuf raawwiin hojii waldaa hojii gamtaatiin murtaa'u ta'ee, ulaagaa qophaa'uu qabuun hojiirra kan oolu ta'a.

a) Keewwata walfakkaataa keewwata xiqqaa 7 jalatti onnachiiftuu kenname irraa adda ta'ee hojii kalaqaa hojjechuudhaan waldaa hojii gamtaa hojjetaan maqaa isaa galmeesse yoo jiraate koree hoggansaatiin mirkanaa'ee yaa'ii waliigalaatiin ni mirkanaa'a, akkasumas mindaa ji'a lamaa ykn dheerina baasii carraa barnootaa waldaa hojii gamtaatiin yeroo haguugamu akka baratu gochuun ni danda'ama.

b) Bal'inni hanga onnachiiftuu yeroo tokkotti nama tokkoof dambii waldaa hojii gamaatiin murtaa'u Onnachiiftuu gosa tokko qofa. Haa ta'u malee ragaan hundaaf kennamuu ni danda'a.

c) Yoo danda'ame sirni onnachiiftuu akkaataa sagantaa waldaan hojii gamtaa baaseen, yaa'ii waliigalaa waggaa irratti ni raawwatama.

Kutaa Torbaffaa

Waliigaltee Hojii Dheeressuu, Hojii Irraa Ari'uu, Hanqina Naamusaa Fi Tarkaanfii Fudhachuu Ilaalchisee:-

40. Waa'ee Tajaajila Hojjetaa Dheeressuu

1) Hojjataan waldaa hojii gamtaa umurii sooramaa erga gahee boodayeroo tokkotti hanga waggaa shanii walumaa galatti waggaa kudhaniif yoo ta'u kanaan booda tajaajila isaa dheeressuu hin danda'u.

2) Tajaajila hojjetoota dheeressuun kan danda'amu;

a) Barnoonni hojjetaa, beekumsa addaa fi dandeettiin isaa hojii waldaa hojii gamtaatiif faayidaa kan qabu yeroo ta'u;

b) Guddina sadarkaa, jijjiirraa ykn qaxarriitiin hojjetaa bakka bu'aa argachuun akka hin danda'amne yeroo mirkanaa'u;

c) Hojjetaan sun hojii sanaaf ga'umsa qabaachuun isaa ragaa yaalaatiin yeroo mirkanaa'u, .

d) Hojjataan tajaajila itti fufuuf yeroo walii galu fi

e) Dheerinni tajaajilaa koree hoggansa ykn boordii waldaa hojii gamtichaatiin yoo mirkanaa'eedha.

41. Waa'ee Hojjetaa Qaxaraa Hir'isuu

1) Hojjetaa waldaa hojii gamtaa kamiyyuu

a) Yeroo gita hojichaa haqamu;

b) Waldaan hojii gamtaa yeroo kasaaru; .

c) Yeroo humna namaa caalmaa jirutti, .

d) Hojjataan sadarkaa hojii gadi aanaa irratti hojjechuu yoo dide hojii irraa ni ari'ama.

2) Waldaan hojii gamtaa hojjetoota dandeettii fi gahumsa hojii walfakkaataa qaban yeroo qabaatan kan hordofuu qaban hojjetaa hir'isuun dursa seera hojjechiisaa fi hojjetaa labsii lakk.1156/2011 kanaan mirkanaa'e bu'uura godhachuun ta'a.

42. Hojii Gaggeessaa Fi Hojjetoota Biroo Hojiirraa Ari'uu

1) Fedhiin Hojii Gad Lakkisuu

a) Hojii gaggeessaan waldaa hojii gamtaa yeroo kamiyyuu akkaataa dirqama waliigaltee yookiin seerri kaa'ameen ji'a sadii fi hojjetaan biraa dursee akeekkachiisa ji'a tokkoo kennuudhaan fedhii isaatiin hojii gadhiisuu nidanda'a;

b) Hojii gaggeessaan yookiin hojjetaan beeksisa ji'a sadii yookiin ji'a tokkoo osoo hin kennin tajaajila isaa addaan kute yookiin dirqama hogganaa ykn hojjetaa miidhaa kana gochuu dhabuun isaa fiduuf itti gaafatamummaa ni fudhata.

c) Hojjetaan hojichaaf barbaachisaa ta'ee fi salphaatti bakka buufamuu kan hin dandeenye yeroo ta'u koreen hoggansa waldaa hojii gamtaa yookiin, Boordiin gaaffii hojii irraa ari'amuu guyyaa hojjetaan iyyata dhiheesse irraa eegalee ji'a sadii hin caalleen dheeressuu ni danda'a.

2) Hojjetaan sababa keewwata kana keewwata xiqqaa 1 jalatti ibsameen ala beeksisa malee waliigaltee hojii kan addaan kute yoo ta'e, sababni isaas akka armaan gadiitti ta'a

a) Waldaan hojii gamtaa gochoota kabaja namoomaa fi hamilee hojjetootaa irratti dhiibbaa geessisan yoo raawwate;

b) Waldaan hojii gamtaa gocha seera yakkaatiin adabsiisu hojjetaa tokko irratti yoo raawwate;

c) Nageenyi fi fayyaan hojjetaa yeroo hin guutamne;

d) Akkaataawaliigaltee waldaa hojii gamtaa yookiin seera yookiin waliigaltee gamtaa yookiin dambii hojiitiin hojjetaadhaaf raawwachuu dirqama isaa yoo hin baane waliigalteen qaxarrii addaan ni cita.

3) Sababa Hanqina Dandeettiin Hojii Irraa Ari'amuu

a) Raawwiin hojii hojjetaa waldaa hojii gamtaa hanqina dandeettii irraa kan ka'e yeroo lamaaf gadi aanaa fi xiqqaa gadi yoo ta'e

Raawwii hojii leenjiin fooyyessuuf tattaaffiin ni taasifama. Leenjiin kennamee yoo hin fooyya'in gara bakka barbaachisaa ta'etti gadi bu'uunni ramadama. Ramaddiin kun fudhatama yoo hin arganne hojii irraa ni ari'ama.

b) Hojjataan beekumsaa fi dandeettii hojjachuu kan qabu yoo ta'ee fi dagannoon irraa kan ka'e carraaqii sadarkaa barbaachisaa ta'e kan hin eegne yoo ta'e hojiin sun bu'aa akka hin argamne yeroo mirkanaa'u, akeekkachiisni barreeffamaa ni kennama, yeroo inni hin fooyya'in argamu gitagadi aanaa irratti ramadama. Ramaddii yoo hin fudhanne hojii irraa ari'ama.

c) Hojjetaa waldaa hojii gamtaa bu'aa madaallii raawwii hojii olaanaa waggoota shan walitti aansuun argachaa ture qabxiin madaallii raawwii hojii isaa yeroo sadii walitti aansuun quubsaa gadi yoo ta'e malee hojii irraa hin ari'amu.

4) Sababa Humnaa Oliitiin Hojiirraa Ari'amuu

a) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa sababa hin beekamneen guyyoota kudhaniif walitti aansuun bakka hojii idilee isaa irraa yoo hin argamne, guyyaa kudhan yeroo lama walitti aansuun waldichaaf gabaasa dhiyeessuu yoo dadhabe hojii irraa ni ari'ama.

b) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa akkaataa keewwata kana keewwata xiqqaa 4(a) tiin gabaafame, hojii irraa ni ari'ama. Sababni addaan bahuu koree hoggansa ykn boordii dandeettii hojjetaa ol ta'uu isaa kan murteesse yoo ta'e gitni bakkichaa ji'a sadiif banaa ta'ee turuu qaba. Haa ta'u malee hojjetaan kun ji'a sadii keessatti hojiitti yoo deebi'uu baate hojii irraa ari'amuu danda'a.

c) Hojjetaa waldaa hojii gamtaa yeroo yaalii hin xumurre sababa humna oliitiin hojii irratti yoo hin argamne sirna dabalataa malee hojii irraa ni ari'ama.

5) Sababa Naamusaan Hojii Irraa Ari'amuu

a) Hojjetaa waldaa hojii gamtaa adabbiin naamusaa hojii irraa ari'amuu itti kennamee fi ol'iyyannoo dhiheessee, adabbiin isaakan hin haqamne yoo ta'e tajaajilli inni kennuu addaan cita.

b) Hojii gaggeessaa waldaa hojii gamtaa yakka yoo raawwate hoggansi yookiin boordii koree to'annoo waliin ta'uun hojii irraa akka ari'amu yaa'ii waliigalaa keessatti mirkaaneessuun hojii irraa dhorkee hojii irraa ni ari'a.

c) Murtiin hojii irraa ari'uu hojjettoota biroof hojii gaggeessaa ykn bakka bu'aa waldaa hojii gamaatiin kan kennamu ta'a.

43. Waa'ee Tajaajila Addaan Kutuu

1) Sababa Dhukkubaan tajaajila Addaan kutuu

a) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa yeroo keewwata 45 Keewwata Xiqqaa 4(b) jalatti ibsame keessatti hojiitti deebi'uu yoo dadhabe, tajaajilli sababa dhukkubaan addaan ni citu.

b) Keewwata kana keewwata xiqqaa 1(a) jalatti kan tumame akkuma eegametti ta'ee hojjetaan sababa hojii isaatiin miidhame dhaabbaticha keessatti hojjechuu dadhabuun isaa ragaa yaalaatiin yeroo mirkanaa'u hojiirraa ari'ama.

.2) Sababa Umriitiin Tajaajila Addaan Kutuu

a) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa, tajaajilli yoo dheerate malee, umriin sooramaa seeraan murtaa'e erga ga'ee booda guyyaan sirna dabalataa malee tajaajilli addaan ni cita.

b) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa soorama bahuu isaa ji'a sadii dura barreeffamaan beeksisuu qaba.

3) Sababa Du'aan Tajaajila Addaan Kutuu

a) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa kamiyyuu guyyaa du'a isaa irraa eegalee tajaajilli addaanni cita.

b) yeroo yaalii xumuree akkaataa seera soorama dhimmi ilaallatuun soorama argachuuf ulaagaa kan hin qabnee fi tajaajila waggaa shan kan qabu, sababa dhukkubaa ykn du'aan waliigalteen addaan citeefhaadha warraa hojjetaa du'eef dhibbeentaa 50, daa'imman umuriin isaanii waggaa 18 gadi ta'e kan nama du'ee fi tokkoon tokkoon hirkattummaa hojjetaa du'eef dhibbeentaa 10 tokkoon tokkoon warra nama du'eef dhibbeentaa 10 kaffala, daa'imman umuriin isaanii waggaa 18 gadi ta'e kan nama du'ee fi tokkoon tokkoon hirkattummaa hojjetaa du'eef dhibbeentaa 10 tokkoon tokkoon warra nama du'eef dhibbeentaa 10 kaffala.

4) Akeekkachiisa Waliigaltee Hojii Addaan Kutuun Dura Kennamu

a) Akeekkachiisni waldaa hojii gamtaa fi hojii gaggeessaan kennamu barreeffamaan ta'uu qaba. Sababaa fi guyyaa addaan cituu ibsamuu qaba..

b) Akeekkachiisni waldaa hojii gamtaa kenne hojjataaf harkaan dhiyaachuu qaba. Yoo hojjetaa argachuun hin danda'amne ta'eyookiin akeekkachiisa fudhachuu yoo dide, garuu akeekkachiisni sun gara bakka hojii hojjetaan sun argamuttiguyyoonni 10'n walitti aanan ifatti maxxanfamuu qaba.

c) Akeekkachiisni hojjetaadhaaf kennamu galmee hojjetaa keessatti hidhamuu qaba.

44. Kaffaltii Hojjetaa karaa Seera Qabeessa Hojii Irraa Ari'ameef Kaffalamu

1) Raawwii Kaffaltii yeroo Tajaajilli Addaan Cituu

a) Mindaa hojjetaa waggaa tokko jalqabaa tajaajila isaa giddugaleessaan mindaan guyyaa torban darbee soddamaan baay'ifama.

Hojjetaan waggaa tokkoo gadi tajaajile tokko dheerina tajaajilaa irratti hundaa'uun kaffaltii walmadaalu ni argata.

b) Hojjetaan waggaa tokkoo ol tajaajile akka keewwata xiqqaa 1(a) ibsametti tokkoon tokkoon kaffaltii dabalataa tajaajila waggaa olii kan qabu harka tokko sadaffaa kaffalama. Haa ta'u malee kaffaltiin walii gala hojjetaa irraa mindaa ji'a kudha lamaa darbuu hin qabu.

c) Waldaan hojii gamtaa sababa kisaaraan ykn sababoota birootiin cufamee lakkoofsi hojjetootaa akka hir'atu yoo taasise kan armaan olitti ibsame hojii irraa ari'amuu, kana malees, hojjetaan mindaa giddu galeessaa guyyaa torban darbee guyyoota 60n baay'ifamee kaffalamaaf.

2) Hojjetaan yeroo yaalii xumure tokko seeraan hojii irraa ari'amuu ykn waliigaltee hojii isaanii yeroo addaan citu kaffaltii kaffalamu karaa armaan gaditti tarreeffameen ta'a;

a) Waldaan hojii gamtaa sababa birootiin sababa kisaaraa ykn cufamuutiin waliigaltee hojii yeroo addaan kutu, .

b) Tumaalee seeraa malee fedhii waldaa hojii gamaatiin waliigaltee hojii yeroo addaan citu,

c) Waldaa hojii gamtaa kabaja namummaa fi safuu hojjetaa irratti dhiibbaa qabu ykn akkaataa seera yakkaatiin, hojjetaan sababa gocha yakkaatiin waliigaltee hojii yeroo addaan kutu, .

d) Waldaan hojii gamtaa nageenya ykn fayyaa hojjetaa irratti balaa kamuu akka ittisu akeekkachiifameera. Hojjetaan sababa gocha raawwachuu dhabuun waliigaltee qaxarii yeroo addaan kutu, yookiin

e) Hojjetaan sababa miidhaa qaamaa guutuu yookiin dhaabbataa ta'een hojjechuu dadhabuun isaa yaala fayyaatiin mirkanaa'ee waliigalteen qaxarii addaanni cita.

f) Hojjataan haalawwan qajeelfama kana keessatti ibsamaniin waliigaltee hojii yeroo addaan kutu hojjetaan waldaa hojii gamtaa keessaa ni ari'ama, kaffaltii hojii irraa ari'uu argata.

3) Waliigaltee hojii yeroo addaan citu mindaa fi mindaan waliin walqabatu guyyoota hojii torba (7) keessatti ni kaffalama. Haa ta'u malee yeroon kun kan raawwatamu yoo hojjetaan qabeenyaa ykn herrega hin kaffalamiin ofirraa hin qabu ta'ee dha.

4) Fayyidaa kaffaltii hojii irraa ari'uu osoo hin argatin du'aan yoo boqote kaffaltiin kan kaffalamuuf;

a) Abbaa manaa yookiin haadha manaa nama du'ee seera qabeessa ta'eef;

b) Ijoollee nama du'ee umriin isaanii waggaa 18 gadi ta'eef;

c) Warra nama du'ee nama du'een gargaarameef ta'a.

45. Hanqinaalee Naamusaa Fi Tarkaanfiiwwan Fudhatamuu Qaban:-

1) Barbaachisummaa AdabbiiNaamusaa

a) Hojjetaan hanqinaalee naamusaa raawwateef gaabbii keessa seenee dogoggora sirreeffamuu qabu irraa barateehojjetaa naamusa gaariiqabu ta'u taasisuudhaaf;

b) Kaayyoon waldaa hojii gamtaa akka hin gufanee fi qabeenya waldaa hojii gamtaa akka eegamuu keessumattuu badii isaa irraa kan baranne ta'ee yoo argame hojii irraa ari'uuf;

2) Koree Naamusaa

Koreen naamusaa akkaataa keewwata xiqqaa armaan gadiitiin kan dhaabbatan ta'a.

a) Koreen naamusaa Waldaan hojii gamtaa kun miseensota sadii kan qabu yoo ta'u, hanqinoonni naamusaa yeroo uumaman qoratani yaada kan kennan.yoo ta'an koreen naamusaa kan filataman koree hoggansa ykn boordii waldaa hojii gamtichaatiin

b) Dura taa'aan korichaa koree hoggansa ykn boordii waldaa hojii gamtichaatiin bakka bu'a.

- c) Miseensonni koree lama hojjettoota waldaa hojii gamaatiin ni filatamu. Yoo xiqqaate miseensota koree keessaa tokkoTokko dubartii ta'uu qaba. Barreessaan Koree kanaa sagalee malee hogganaa Hojjetaa ykn bakka bu'aan ni filatama.
- d) Dura taa'aa waldaalee hojii gamtaa, hogganaa ykn namoota biroo murtii koree naamusaa raggaasisan qaamoleen hoggansa miseensa koree naamusaa ta'uu hin danda'an.
- e) Miseensa koree naamusaa ta'ee filatamuu kan danda'u waggoota lamaan darban keessatti amala gaarii fi raawwii hojii isaatiin galateeffamee fi dhimma naamusaa kamiyyuu irratti adabamnee fi waldaa hojii gamtaa keessatti tajaajila waggaa lamaa ol qabaachuundirqama.
- f) Miseensi Koree Naamusaa tokko aangoo gadhiisee yookiin sababa humna oliitiin miseensa ta'ee itti fufuu yoo dadhabe dura taa'aan koree kanaa miseensa biraa miseensa keessaa ni fila..
- g) Hojjetaa tarkaanfiin naamusaairratti fudhatamu waliin hariiroo firummaa , hiriyyummaa dhiyoo ykn hariiroo diinummaa qabaachuu miseensa koree ilaalchisee kan godhamuu qabu dhorkuun miseensa yeroof filattota keessaa bakka buufamu ni ta'a.
- h) Yeroon tajaajila miseensi Koree Naamusaa kamiyyuu waggaa lama qofa ta'a. Haa ta'u malee, umrii tajaajila isaanii miseensonni koree hojii dhaabuu irra deebiin filatamuu ykn irra deebi'anii muudamuu ni danda'u.

3) Hojii Fi Itti Gaafatamummaa Koree Naamusaa

- a) Bakka bu'aan waldaa hojii gamtaa dhimma hojjetaa gocha badaa koree raawwate qoratee yaada dhiyeessu, ykn Kutaan Humna Namaa komii kana qorata.
- b) Ragaa barreeffamaan yookiin namootaan ragaa dhimmicha ilaallatu haala mijaawaa ta'een walitti qabuunni dhaggeeffata.
- c) Falmii qaama naamusaaf itti gaafatamummaa qabu fudhachuu fi dhaggeeffachuun qorannoo odeeffannoo irratti hundaa'e ni gaggeessa.
- d) Barbaachisaa yoo ta'e hojjetaa himatamaa qunnamee galmee dhuunfaa isaa qorachuu ni danda'a.
- e) Adeemsa dhimmicha qorachuu keessatti hanga koreen ragaa barbaachisaa ta'e argatutti iccitii isaanii eeguu itti gaafatamummaa qaba.

f) Koreen qabiyyee dhimmichaa erga qoratee booda hojjetaan sun yakkamaa ta'uu fi dhiisuu isaa mirkaneessuun murtii ni kenna.

Dhimmoota naamusaa yeroo muudama isaa irraa eegalee guyyoota 3 keessatti qoratee murtiif koree hoggansa ykn boordiif dhiyeessu.

4) kenniinsa Sagalee koree naamusaa

a) Dura taa'aa dabalatee miseensonni walakkaa ol walga'ii koree irratti yoo argaman kooramiin guutuu ta'a. Yoo xiqqaate miseensota keessaa tokko bakka bu'aa hojjetaa ta'uu qaba.

b) Dura taa'aan koree sababa yeroo dhabuun yoo hin argamne miseensonni hafan ofuma keessaa dura taa'aa yeroof ni filatu.

c) Dhimmi falmisiisaa yommuu uumamu yaadni koree sagalee caalmaadhaan kan barbaadamu yoo ta'u, miseensonni yaada wal qixaan qoodamu yoo ta'e yaadni koree walitti qabaa waliin dhiheesse hojiirra oola.

5) QaamaAangoo Murtii Naamusaa Mirkaneessuu

Yaadota Koreen Naamusaa Koree Hooggansaa ykn Boordii fi Hoggantoota murtii kana mirkaneessaniin dhiyaate.

a) Yaada dhihaate akkuma jirutti fudhachuu yookiin, .

b) Fooyya'iinsa yookiin, .

c) Murtoo adda ta'e murteessuuf yookiin, .

d) Qabxiilee irra deebiin qoratamuu qaban yoo qabaatan koree irra deebiin akka qoratamuuf deebisuuf aangoo qabu.

6) Ramaddii Fi Adabbii Gosoota Naamusaa

a) Akeekkachiisa afaaniin, akeekkachiisa barreeffamaa, cimina yakkicha irratti hundaa'uun tokko hanga sadii hojjetaa yakka naamusaa raawwateef ji'a ji'aan mindaa hir'isuu, sadarkaa hojii fi mindaa hanga waggaa lamaatti hir'isuu fi hojii irraa ari'amuu adabbiin murtaa'uu ni danda'a.

b) Gocha naamusaa akeekkachiisa afaanii, akeekkachiisa barreeffamaa, fi hir'ina mindaa ji'a tokkoo fidu hanqinni akka cabsa naamusaa xixiqqootti ilaalama.

c) Adabbii mindaa ji'a tokkoo ol, sadarkaa fi mindaa hir'isuu hanga waggaa lamaatti, hojii irraa ari'amuu yakkoonni naamusaa hojiirraa ari'amuutti geessan akka yakka naamusaa cimaatti ilaalamu.

d) Hojjetaan sadarkaa hojii isaa fi mindaa isaa hir'isuun adabame, yeroo adabbii, adabbiin dura bakka qabate irraa yeroo xumuru bakka duwwaa walfakkaataa irratti yookiin gita hojii walfakkaataan yoo hin argamne bakki duwwaan yeroo argamu guddina dabalataa osoo hin argatin irra deebiin gita hojiitti ni ramadama.

e) Hojjetaan tokko erga adabbiin kennamee booda adabbiin sun galmee irratti qabamuu ykn adabbii naamusaa xiqqaa jedhamee waamamuu ni danda'a.

Guyyaa adabbiin itti kenname irraa eegalee waggaa lamaa fi guyyaa adabbiin itti kenname irraa eegalee adabbii naamusaa cimaaf waggaa shaniif ta'a.

7) Baadiiwwan Adabbii Naamusaa Cima Hordofsiisan

a) Ajaja seeraa diduudhaan, dagannoon, laafummaa ykn fedhiidhaan hojimaata kabajuu dhabuun hojii irratti gocha badaa raawwachuu;

b) Itti yaadani hojii jeequu ykn warra hojii jeeqan waliin waliigaltee uumuu;

c) Tarkaanfiiwwan naamusaa salphaadhaan akka hin sirreeffamneef sababa gahaa malee irra deddeebiin hojii ykn sa'aatii hojii irraa hafuuseera kabajuu dhabuu.

d) Bakka hojiitti safuu ummataa faallaa ta'ee socho'uu;

e) Aangootti seeraan ala fayyadamuu;

f) bakka hojiitti miidhaa saalaa geessisuu

g) Qabeenya waldaalee hojii gamtaa gosa ykn maallaqaan hatuu, jijjiiruu, qaama sadaffaaf dabarsee kenne, yookiinakka kennamuuf sababa ta'e ykn yaalame;

- h) Dambii waldaalee hojii gamtaa fi qajeelfama liqii jallifame, sobaa, mallattaa'e, ragaa sobaa ykn gabaasa kan yaada dhiheesse, gochicha irratti tumse yookiin qabeenya waldaa hojii gamtichaa qisaasessuuf yookiin balleessuuf yaalii kan godhe;
- i) Sanada waldaa hojii gamtaa keessatti qaama sadaffaa fayyadamoo taasisuudhaafsanada ykn qabeenya waldaa hojii gamtaa ykn odeeffannoo yookiin iccitii ni ibsa yookiin faayidaa mataa isaatiif itti fayyadama;
- j) Fedhiidhaan yookiin dagannoon lubbuu hojjetoota waldaa hojii gamtaa yookiin qabeenya waldaa hojii gamtaa balaadhaaf saaxiluu yookiin nageenya miidhuuf yaalii taasifame, .
- k) Matta'aa yookiin kan fudhate yookiin kan kenne yookiin kennuuf kan yaale;
- l) Qondaalota ykn namoota waliin hojjetan irratti arrabsoo ykn aggaammii raawwachuu isaa, .
- m) Sa'aatii hojiitti machaa'ee ykn qoricha sammuu namaa hadoochu fayyadamuu ykn kuusuun yoo argame;
- n) Maamiltoota ykn keessummoota dhaabbatichaa kan arrabsu, garmalee kan dubbatu, kan rakkisu, kan hin kabajne yoo ta'e, maamiltootaaf amala gara jabina kan agarsiisu, Odeeffannoo dogoggoraa ni kenna, qajeelfama waldaa hojii gamtaa hin fudhatu ykn xalayaa isaaf barreeffame akka hin fudhannefedhii dhabuu, .
- o) Barnoota sobaa, muuxannoo hojii fi ragaa yaalaa dhiheesse, .
- p) Hojjetaa waldaa hojii gamtaa gocha seeraan alaa, hojjetaa irratti bu'uura saba, koorniya, amantii, siyaasaan kakaasuu garaagarummaa yaadaa ykn tarkaanfii wal irraa hin cinne kakaasuu.
- q) Yakka naamusaa kan biroo ulfaatina keeyyata kana keessatti tarreeffaman waliin wal gitu raawwachuu;
- r) Hojjetaan tokko yakkoona naamusaa armaan olitti tarreeffaman raawwachuun yoo argame, koreen naamusaa hamma yakkichaa ni madaala, tarkaanfiiwwan sirreeffamaa guutummaatti ykn gartokkoon fudhatamuu danda'u.

8) Tarkaanfii Naamusaa Fudhachuu

- a) Murtii mana murtii kamiyyuu osoo hin eegin ykn hin hordofin adabbii bulchiinsa naamusaa

murteessuu danda'a.

b) Waldaan hojii gamtaa tarkaanfii naamusaa yeroo fudhatu hojjetaa tokko irratti tarkaanfii naamusaa fudhachuu xalayaan ibsituu hojjetaa sanaaf dhiyaatee mallattaa'uu qaba.

c) Murtee waldaan hojii gamtaa dabarse hojiirra oolmaa isaa irraa kan ka'e waldaa hojii gamtaa osoo hin taane koreen gaaffii keessa galuu qaba, gonkumaa hin ta'u. Tarkaanfiin naamusaa kamiyyuu irratti hin fudhatamu.

d) Hojjataan kutaa hojii kanaan dura itti ramadame kamiyyuu yakki raawwate erga gara gita hojii biraatti jijjiiramee booda yoo beekame fi kutaa haaraa ramadame keessatti yakka biraa yoo raawwate, Koreen Naamusaa yakkoota walitti qabee murtii ni kenna, koree hoggansa ykn boordiidhaaf ni kenna.

9) Waa'ee Akeekkachiisa Afaanii Fi Barreeffamaan Kennuu

a) Akeekkachiisa afaaniin kennuu fi hojjetaa barsiisuu yoo barbaachise akeekkachiisni sun galmees addaa keessatti galmaa'uu qaba. Qondaalli akeekkachiisa kennee fi hojjetaa akeekkachiisa fudhateen kan mallattaa'u ta'a.

b) Akeekkachiisa afaaniin kennamu malee tarkaanfiin naamusaa kamiyyuu yeroo fudhatamu hojjetaan bal'ina isaa ifatti ibsuu qaba, odeeffamee mallatteeffamee fudhatama ni argata.

c) Hojjetaan akeekkachiifame kamiyyuu yeroon akeekkachiisaa osoo hin xumuramin badii akeekkachiisaa kan biraa yoo raawwate ciminaa fi cimina badichaa irratti hundaa'uun adabbiin waldaa hojii gamaatiin kan murtaa'u ta'a.

10) Hojiirra Oolmaa Murtii Hanqinaalee Naamusaa

a) Akeekkachiisni afaanii fi barreeffamaan kennamu cabsa naamusaa irratti akka murtoo hoggantoota kutaa hojjetaatiin hojiirra ni oola.

b) Ji'a tokkoo hangaji'a sadii fi murtii naamusaa ciccimoo biroof itti gaafatamummaa dura taa'aa waldaa hojii gamtaa ni qabaatu. Yoo akkas ta'e dura taa'aan ykn kutaalee hojii adda addaa irratti itti gaafatamummaa kan qaban yoo ta'e, hogganaa itti gaafatamtoota kutaalee bakka bu'uun, hojjetoota hojii waldaa hojii gamtaa keessatti akka dhiyeessaa hogganaa tokkootti itti

gaafatamaa kutaa osoo hin qabaatin kallattiin hogganaadhaaf itti gaafatamummaa qaban isaanis akkaataa murtee hoggansa waldichaa ykn dura taa'aa boordiitiin hojiirra kan oolu ta'a.

c) Hogganaa yookiin itti aanaa badii ji'a tokkoo hanga ji'a sadii fi adabbii naamusaa cimaa biroo kan raawwate, hojii gaggeessaa yoo ta'e yaadni koree naamusaa koree hoggansa ykn boordii waldaa hojii gamtichaatiin kan murtaa'u ta'a.

46. Waa'ee Hojjetaa Tokko Hojii Fi Mindaa Irraa Dhorkuu

1) Hojjetaa Waldaa Hojii Gamtaa kamiyyuu Hojii Fi Mindaa irraa Dhorkuun ni Danda'ama

a) Ragaa dhimmi shakkamee wajjin walqabatu balleessuun, dhoksuudhaan yookiin balleessuun qorannoo gaggeeffamu hojii irraa oolcha.yookiin

b) qabeenya waldaa hojii gamtaa irratti miidhaa dabalataa kan geessise yoo ta'e, yookiin

c) Gama cimina yakka himatame, kan hamilee hojjetoota biroo ykn ummata waldaa hojii gamtaa irratti dhiibbaa geessisu,amantii qabaachuu qabu ni jallisa, ykn

2) Yakki himatame raawwatameera jedhamee yeroo fudhatamu akeekkachiisa malee hojiirraa ni ari'ama.

a) Kana bu'uura godhachuun, hojjataan sababa murtii harkifachuu yoo ta'e malee, badii hojjetaan raawwate Koree Naamusaatiin ni qoratama, ji'a tokko keessatti murtoon dhumaa murtaa'uu qaba.

b) Bu'uura keewwata kana keewwata xiqqaa 2(a) tiin hojjetaan hojii irraa ari'ame hojii idilee irraa ni dhorkama.

Yeroo fi sababni hojii irraa ari'amuu barreeffamaan hogganaa ykn bakka bu'aa waldaa hojii gamtichaa fi kuusaa waliin ni maxxanama. Uggurri kun ji'a sadii ol turuu hin qabu.

e) Hojjetaan yeroo hojii irraa ari'amu kaffaltiin hin kaffalamu, yoo hojjetaan sababa yakka naamusaan hojiirraa ari'ame malee, mindaan hafe dhala malee dareef deebi'ee kan kaffalamu

47. Waa'eee Akeekachiisa Malee Hojjetaa Aari'uu

1.Hojjetaan gochoota armaan gaditti tarreeffaman raawwate akka waliin dha'uu/ hanna raawwateetti fudhatama:

- a) Waldaa hojii gamtaa yookiin sanada waldaa hojii gamtichaaf kenname kamiyyuu fedhiidhaan kan balleesse yookiin kan haqe yookiin sanada sobaa kan dhiyeesse;
- b) Cheekiiwwan waldaa hojii gamtaa keessatti yookiin chaappaa fi teeter keessatti, yookiin maxxansaalee asxaa waldaa hojii gamtaa qaban keessatti fi unka ykn sanada eenyummaa irratti hanna ykn gowwoomsaa kan raawwate yoo ta'e;
- c)Waraqaa eenyummaa ykn ragaa sobaa kan dhiheesse, ragaa barnootaa ykn muuxannoo hojii kan dhiheesse;
- d) Sanada waldaa hojii gamtaa faayidaa mataa isaa ykn qaama sadaffaa fayyaduuf mallattoo nama biraa fakkeessuun mallatteessuun hojiirra kan oolche yookiin kan yaale;
- e) Sanada balleesse, , dhokse, ciccire, miidhe ykn qaama biraatiif dabarsee kenne, fakkeessee kan mallatteesse fi qaama birootiif dabarsee kan kenne;
- f) Faayidaa qaama sadaffaatiif jecha odeeffannoo dogongoraa kan kenne,;
- g) Waldaa hojii gamtaa miidhuuf Oomisha qulqullinni isaa sadarkaan isaa gad bu'aa ta'e, sassaabuu fi hojii waliin dha'uu kan hojjete ;

2. Hojjetaan gochoota armaan gaditti tarreeffaman raawwate akka gocha hanna raawwateetti fudhatama:

- a) Qabeenya ykn maallaqa waldaa hojii gamtaa, miiltoowwan isaa ykn maamiltoota isaa ni hata, ni saama ykn ni hata yookiin hatuuf yaaluu yookiin itti yaadee kan hir'isee fi gochoota kana keessatti hirmaate;
- b) Qabeenya waldaa hojii gamtaa qisaasessuu, balleessuu yookiin akka hatamuuf haala kan mijeesse, yaalii hanna taasisse;
- c) Qabeenya ykn maallaqa waldaa hojii gamtaa kamiyyuu badhaadhina ofii ykn kan birootiif haala sirrii hin taaneen itti fayyadamuu;yookiin qabeenya waldaa hojii gamtaa hayyama malee faayidaa mataa isaatiif kan itti fayyadamu yoo ta'e;

d) Hojii eegumsaa qabeenyaa fi itti gaafatamummaa waldaa hojii gamtaa yeroo hojjetan hatuu, waliin dha'uu jijjiiruu yookiin amanamummaa kan hir'ise yookiin kan yaale;

3. Hojjetoota irraa yookiin nama itti gaafatamummaa hojii kenname raawwachuudhaan waldaa hojii gamtaa waliin hariiroo qabu kamirraayyuu hojjetaan nama dhuunfaa ykn dhaabbata tokkoof malaammaltummaa fudhate, gaafate ykn kenne argame malaammaltummaa raawwateetti lakkaa'ama.

4. Hojjetaan tokko gochoota armaan gaditti tarreeffaman yeroo raawwatu jecha icciitii (password) qisaaseesse jedhama;

a) Iccitii hojimaata dhaabbataa waldaa hojii gamtichaatiin alatti guddina, jiraachuu fi faayidaa waldaa hojii gamtaa miidhu yookiin dhaabbata biraatiif kan ibse yookiin kan kenne;

b) Iccitii hojii ykn odeeffannoo daldalaa ykn sanada waldaa hojii gamtaa nama dhimmi ilaallatu hin qabneef dabarsee kennuu

c) Yeroo dorgommii waldaa hojii gamtaa dhuunfaan ykn dhaabbilee waliin bilisaanis ta'e faayidaaf walitti dhufeenya hojii yookiin walta'iinsa kan qabu yoo ta'e;

5. Hojjetaan gochoota armaan gaditti tarreeffaman raawwate agarsiiftuu hojii irraa hafuu isaati:

A) Sababa gahaa malee guyyoota hojii shan walitti aansuun hafe;

b) Ji'a tokko keessatti walumaa galatti guyyoota kudhan hafe;

c) Waggaa tokko keessatti waliigala guyyoota hojii soddomaaf sababa gahaa malee hojii irraa hafuu;

6. Hojjetaan gochoota armaan gaditti tarreeffaman raawwate meeshaalee sirnaan fayyadamuu dhabuu agarsiisa:

a) Haala eegumsaa wajjin wal hin qabanne keessatti meeshaa waraanaa hojii eegumsaaf kennameen nama ajjeese yookiin madeesse yookiin nama ajjeesuuf yaale;

(b) Miseensa Eegduu itti Itti yaadee yookiin dagannoon meeshaa waraanaa sana nama biraatiif kan kenne yookiin gate yookiin dabarsee miseensa biraaf kan kenne;

7. Yakka raawwateen kan mirkanaa'ee fi sababa yakkichaan hojii sanaaf ga'umsa kan hin qabne ta'uu;

8. Waldaa hojii gamtaa keessatti maamiltoota ykn keessummoota itti yaadee kan rakkise, kan arrabse, xiqqesse, nama gara jabeessa, of tuultuu ykn arrabsu, ykn safuu kan hin qabne;

9. Hojjettoota gidduutti sabummaa, koorniyaan, amantaa fi garaagarummaa siyaasaa, loogiin kan babal'isee fi goolii kan uumuu fi garee kan ijaaru;

48. Hojimaata sirna komii dhiyeessuu

1) 1) Kaayyoo koree qorannoo komii hundeessuu

a) Komii hoggantootaa fi hojjettoota waldaalee hojii gamtaa irratti hatattamaan deebii ni kenna;

b) Dogoggoraa fi hanqinoota sababa komii ta'uu danda'an sirreessuu fi hojjettoota hunda walqixa ilaaluu sirna haqa qabeessa diriirsuu fi hariiroo hojjettootaa fayya qabeessa ta'e uumuuf.

2) Koree Qorannoo komii Hundeessuun

a) Dhimmoota bulchiinsa waldaa hojii gamtaa keessatti komii uumamuu malu karaa hirmaannaatiin furuu kana gochuufis akkaataa qajeelfama raawwii kanaatiin koreen qorannoo komii ni hundeeffama.

b) Komii hojjettootaanni waldaa hojii gamtaa dhiyeeffatan fudhachuun yaada murtii hoggansaaf ,Koree ykn boordii ykn koree hogganaa hojii gaggeessaaf ni dhiyeessu;

c) Koreen qorannoo komii hogganaadhaaf itti gaafatamummaa kan qabu yoo ta'u, miseensota sadii ni qabaata; Hoggansi Humna Namaa Waldaa Hojii Gamtaa akka miseensaatti bakka bu'aa tokko kan hammate yoo ta'u, hojjettootaan kan filatamudha.Koreen kun akka barbaachisummaa isaatti karaa dura taa'aa ni waama.

d) Yeroon tajaajila miseensota koree qorannoo komii waggaa lama qofa ta'a.

3) Ulaagaalee Filannoo koree Qorannoo komii

a) Amala gaarii fi raawwii hojii isaatiin kan galateeffame;

b) Waggoota lamaan darban keessatti yakka naamusaa kamiinuu kan hin adabamin yoo ta'e;

c) Hojjetaa dhaabbataa waldaalee hojii gamtaa ta'uu fi mana hojii keessatti tajaajila waggaa lamaa fi isaa ol qabaachuun dirqama.

4) Hojii fi itti gaafatamummaa koree qorannoo komii

a) Iyyannoo fi sirrii ta'uu koree hoggansa ykn boordii ykn hogganaa waldaa hojii gamtaa irraa ragaa isaanii qorachuudhaan, .

b) Himatamaa fi hogganaa isaa dhiyoo ykn qondaala dhimmicha irratti murtii kenne waliin mari'achuun;

c) Qajeelfamootaa fi hojimaata barbaachisaa ta'e ilaalcha keessa galchuun komii sana qorachuu;

d) Gabaasa bu'aa qorannoo fi yaada murtii irra ga'ame yeroo iyyanni dhiyaate irraa eegalee ji'a tokko keessatti hoggansa ykn boordii ykn hogganaa waldaa hojii gamtichaaf ni dhiheessa.

5) Dhimmoota Koreen Qorannoo Komii ilaallatu

a) Mirgaa fi dirqamni gama hiikkaa ykn raawwii seerota, dambii fi qajeelfamni kenname yoo sarbamu, .

b) Eegumsa mirgaa fi faayidaa;

c) Haala fayyaa fi nageenya naannoo hojii;

d) Ramaddii fi sadarkaa hojii, .

e) Madaallii raawwii hojii irraa;

f) Dhiibbaa sirrii hin taane nama itti gaafatamummaa qabuun, .

g) Gama tarkaanfii naamusaatiin;

h) Dhimmoota haala hojii waliin walqabatan biroo waliin walqabatee komii hojjattoonni waldaa hojii gamtaa dhiyeessan ni qorata

Yaada kennuudhaaf itti gaafatamummaa qaba.

6) Hojimaata walgahii koree komii

a) Koreen komii yeroo barbaachisaa ta'etti walga'uu ni danda'a.

b) Koormiin koree kan guutu yeroo miseensonni koree hundi argamanitti ta'a.

c) Murtiin koree sagalee caalmaadhaan ta'a. Sagaleen wal qixa yoo qoodame gama walitti qabaa waliin yaadni isaa ni darba. Qaamni mormii qabu sababa mormii isaa ifatti ibsuu qaba.

7) Daangaa yeroo Komii Dhiyeeffachuu

a) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa itti hin quufne dhimmicha barreeffamaan itti gaafatamaa dhiyeenya isaa ykn qondaala dhimmi ilaallatuuf guyyaa irraa eegalee guyyoota hojii shan keessatti iyyata koree komii Waajjirichaaf dhiyeessu ni danda'a.

(b) Iyyata sababa humnaa oliitiin yeroo keewwata kana keewwata xiqqaa 7(a) jalatti ibsame keessatti akka dhiyeessu; hojjetaan waldaa hojii gamtaa kana gochuu kan hin dandeenye guyyoota hojii kudhan keessatti iyyata dhiyeessu ni danda'a.

8) Waa'ee komii qulqulleessuu

Koreen Komii Waldaa Hojii Gamtaa, komiin yeroo itti dhiyaatu, kanneen armaan gadii sakatta'uu qabu:- .

a) Iyyata komii fi ragaalee barbaachisoo ta'an qorachuu;

b) Iyyataa fi itti gaafatamaa kutaa hojii iyyataa ykn itti gaafatamaa hojii dhimmicha irratti murtii kenne waliin mari'achuu;

c) Seerota, dambii fi hojmaata dhimmi ilaallatu ilaaluun komii ni qorata.

d) Koreen bu'aa qorannoo fi murtii guyyaa iyyanni dhiyaate irraa eegalee guyyoota 30 hin caalle ni dhiyeessa.

Isa keessattis itti gaafatamaa waldaa hojii gamtichaaf yaada dhiheessa.

9) Tariiba Dhiheessii Komii

a) Hojjetaan komii qabu tokko tarkaanfii hoogganaan isaa dhiyeenyaan fudhate irraa kan ka'e yookiin haala hojii fi waliigaltee hojii irraa kan ka'e komii yoo qabaate iyyannoo sana barreeffamaan itti gaafatamaa kutaa hojii itti hojjetutti dhiyeessu ni danda'a.

b) Deebii supparvaayizara battalaa kenneen yoo hin quufne hogganaa waldaa hojii gamtaatiif ni gabaasa. Hojii waldaa hojii gamtaa deebii hogganaan waldichaa kenneen yoo itti hin quufne dhimmicha gara koree hoggansa ykn boordii waldaa hojii gamtichaa geessu ifatti dhiheessee guyyoota hojii soddoma hin caalle keessatti koree hoggansa ykn boordii komiin itti dhiyaate deebii kennamu ni beeksisa. Murtii koree hoggansa ykn boordii waldaa hojii gamtaa murtee dhumaa ta'a.

c) Hojjetaan komii dhiheessu sababa boqonnaa dhukkubsataa, boqonnaa waggaa ykn sababa to'annaa isaatiin ala ta'een himata dhiyeessu yoo dadhabe himannaan dhiyaachuun guyyaan ibsame xumuramuu isaatiin hin dhorkamu.

d) Iyyannoowwan akkaataa hojimaata keewwata kana keewwata xiqqaa 9(a fi b) jalatti ibsameen murtii argachuuf hin dhiyaanne qaamni dhiyaachuu hin danda'u.

e) Hojjetaan murtii ykn deebii boordii hoggansa ykn koreen kenne irratti walii hin galle yoo ta'e dhimmicha aangoo seeraa jalatti ni fudhata qaama jiru dhiyeessuu danda'a.

f) Bu'aa qorannoo fi murtii koree hoggansa ykn boordii ykn hogganaa waldaa hojii gamtichaaf dhiyaate yaada sana qorachuun yaada koreen dhiheesse raggaasisuun ykn mirkaneessuun sirnaan akka hin hojjetamne koreen dhimmicha yeroo amanee ykn sababa gahaa qabaatu, koreen ilaale yoo ta'e irra deebi'ee akka qoratu ajaja.

Yaada malee murtoo adda ta'e murteessuuf itti gaafatamummaa ni qabaata. Murtiin koree hoggansa ykn boordii waldaa hojii gamtaa kan dhumaa ta'a.

49. Waa'ee yeroo Turtii

1) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa yakka adabbii naamusaa argamsiisu raawwate, guyyaa yakkichi argame irraa eegalee ji'a jaha (6) keessatti tarkaanfiin tokkollee yoo hin fudhatamne naamusaaf itti gaafatamummaa hin fudhatu. Haa ta'u malee, yeroo murtaa'e keessatti qondaalli hojii hin hojjenne itti gaafatamummaa ni fudhata.

2) Hojjetaa waldaa hojii gamtaa tarkaanfii naamusaa cimaa yakka yakkaa gaafatu raawwate.

Yakkaa fi seera cabse seeratti dhiheessuu fi yeroo eeyyamaa seera yakkaatiin kaa'ame keessatti naamusa kan hin arganne yoo ta'e, .itti gaafatamummaa hin fudhatu.

3) Hojjetaan waldaa hojii gamtaa kamiyyuu ji'a jaha (6) keessatti mirga maallaqaa qaama dhimmi ilaallatuuf ni dhiyeessa yoo hin galchine hojii irraa dhorkama.

4) Dhimma naamusaa dhiyeessuuf yeroon himannaa naamusaa dhiyeessuun keewwata kana keewwata xiqqaa 1 fi 2 jalatti kan tumame yoo ta'ellee qondaalli itti gaafatamummaa qabu waggaa tokko keessatti komii yoo hin dhiheessine naamusaaf itti gaafatamummaa ni qabaata.

50. Waa'ee Hundeeffama Waldaa Hojjettoota Qaxaraa

1) Waldaa hojii gamtaa kamiyyuu akkaataa Labsii Lakk 1156/2011 kew. 113 fi kew. 114 kana irratti hundaa'uun hojjettoonni jiran gara waldaa hojjettootaatti gurmaa'uu danda'u. Haa ta'u malee lakkoofsi hojjettoota waldaa hojii gamtaa waldicha keessatti 10 gadi yoo ta'e qopheessuun hin danda'amu.

2) Waldaa akkaataa keewwata kana keewwata xiqqaa 1 tiin waldaa hojii gamtaa waliin waliigaltee gamtaa mallatteessuudhaan hundeeffame hojjechuu qabu. Waliigaltee waldaa hojii gamtaa keessatti dura taa'aan koree hoggansa ykn boordii bakka bu'ummaan waldaa hojii

Gamtaa mallattoo walittitti qabaan ta'a.

3) Walitti dhufeenyi waldaa hojii gamtaa fi waldaa hojjettoota seeraan kan bulfamu ta'a

Lamummaa seeraa ni qabaata, waliin hojjechuuf haalli mijataan uumamuu qaba.

Kutaa saddeet

Tumaalee adda addaa

51. Qajeelfama Haqamee Fi Hojiirra Kan Hin Oolle

Qajeelfamni gurmaa'insa fi hooggansa humna namaa Komishiniin Waldaa Hojii Gamtaa Itiyoophiyaa lakk.5 bara 1996 bahe haqameera.

52. Dirqama Tumsuu

Imaammata kana kabachiisuuf namni kamuu tumsuuf dirqama qaba.

53. Waa'ee Qajeelfama Fooyyessuu

Qajeelfamni kun akka barbaachisummaa isaatti Komishinii Waldaa Hojii Gamtaa Itoophiyaatiin fooyya'uu ni danda'a.

54. Daangaa Raawwatiinsa Qajeelfamichaa

Qajeelfamni bulchiinsa humna namaa fi misooma waldaalee hojii gamtaa kun waldaalee hojii gamtaa biyyattii hunda keessatti hojiirra oola.

ni ta'a.

55. Yeroo Qajeelfamichi Itti Mirkanaa'u

Qajeelfamni Bulchiinsa fi Misooma Humna Namaa kun June 13, 2014 irraa eegalee kan mirkanaa'u ta'a.